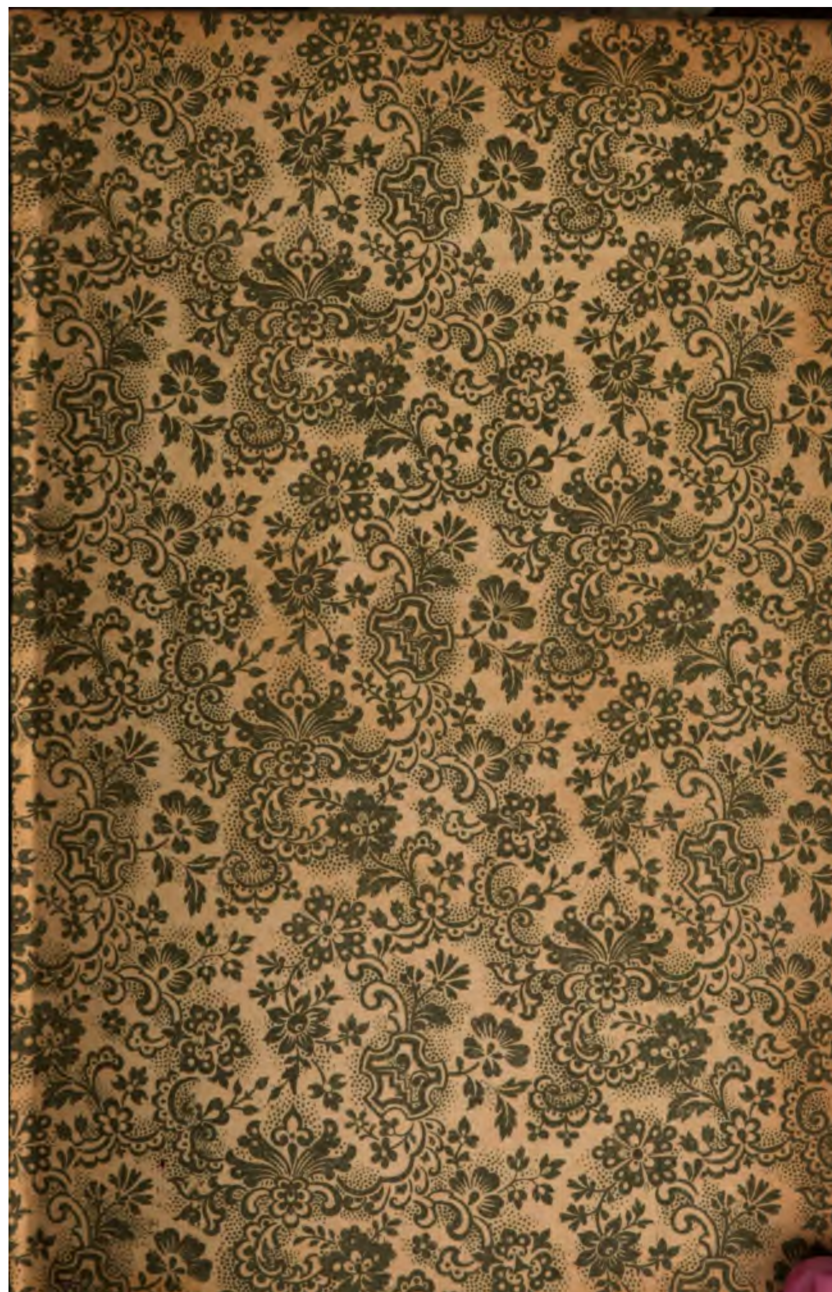

JACOB HILDITCH

STORMNATTEN

OG ANDRE FORTÆLLINGER

KRISTIANIA
JACOB DYBWADS FORLAG
1899

AKTIE-BOGTRYKKERIET

INDHOLD

STORMNATTEN.

Hos den rige handelsmand Brun i Kjøbmandsvik var der stor forskrækkelse og et svare opstyr; begge smaagutterne Torger og Sven, den ene tretten og den anden elleve aar gammel, hadde været borte siden middagen og med dem den lille sjægten. Det var mest dette, at sjægten var borte sammen med gutterne, som bragte forskrækkelsen næsten op til fortvilelse, for da var der jo ingen tvil om, at smaagutterne hadde lagt udpaa. Og det var november maaned; og nu lakked det paa kvelden alt; og nordvesten hadde sat ind i skumringen, isnende kold og med et snedrev saa tæt, at man ikke engang kunde se fra bryggen og op til husene.

Kjøbmand Brun selv hadde i det længste tat det med ro. De kom nok tilbage. Saasnart det blev mørkt, kom de nok og vilde

probere at snige sig ind bagveien uden at bede om forladelse for ulydigheden fra i formiddag. Men det skulde der denne gang ikke bli noget af. Han skulde nok passe dem op; og da skulde de faa smage, hvorledes det gik, naar de først var ulydige og atpaa stjal sig ud fra stuearresten. Det var dette heftige trodsige gemyt, dette iltre sinne, som maatte kues. Og han skulde vide at ta det paa rette maade. Han var ligeglad, hvor gutterne hadde det fra. Mor sa, at de hadde det fra ham. Kom det kanske sagen ved? Kues skulde det, og det eftertrykkelig. Og saa vilde de snige sig undaf straffen! Sætte trods op mod sin egen far! Hadde de kanske ikke fortjent den smule prygl og stuearresten? Først hadde jo huslæreren klaget over dem i lang tid: Torger gav rent planmæssig en god dag i geografien, og vesle Sven var næsevis. Og igaar hadde de ret og slet arrangeret fridag uden videre; til huslæreren hadde de sagt, at far ønsked, de skulde være fri, fordi det var saa vakkert veir — og det var længe siden sidst — og til sin egen far hadde de sagt, at huslæreren hadde sagt, det var fridag, fordi det var dronningens geburtsdag. Skulde en hørt slig frækhed, slig durkdrevenhed! Saa hadde de faaet niste hos

mor og været i fjeldet og sat ud snarer sammen med doktorens store gut, Peter Høgh, lige til langt paa kveld. Da han saa slog kloen i dem og overbeviste dem om fusket, skyldte de paa doktorgutten: han hadde fundet paa det hele. For lumpenhed! Maatte ikke alt dette straffes, og det ganske eftertrykkelig ogsaa!

Alt dette hadde kjøbmand Brun gjentat for sig selv hele eftermiddagen udover; og han var blit stedse mere bestyrket i det, at gutterne var uforbederlige, og at tugten over dem maatte skjærpes. Nu hadde de gaat tilgangs over stregen: De hadde tat sjægten; endda han hadde laast den og gjemt aarerne for at forhindre, at de i sin trods skulde finde paa at bryde ud og lægge paa sjøen. Det, at de krøb ud gjennem vinduet og brød stuearresten, var jo ingen ting mod dette — — —

Alt dette hadde, som sagt, kjøbmand Brun fortalt sig selv hele eftermiddagen udover, og han hadde forklaret det for sin hustru, hver gang hun tog til lommetørklædet og holdt det for øinene for gutternes skyld — — —

Men eftersom mørket faldt paa, og den sure nordvest satte ind, blev han mere betænkt. Han stopped op ved vinduet, ret som det var, stod og stirred ud i mørket, der sneen drev,

og hvor han vidste, at sjøen gik hvid over baaerne. Og som om han med et kjendte, at han hadde forsømt sig, slog det som et lyn ned i ham: — Gutterne greier det ikke! Og i den høieste angst blinked billeder forbi ham. En kantret baad; en sønderslaat baad! Og han jamred sig, næsten skreg: — Gutterne mine! Gutterne mine!

Selv satte han hele huset paa ende. Butikken blev stængt; betjente og gaardsgutter blev sendt hid og did for at spørge; jenterne maatte løbe om til fiskere og andre baadfolk for at faa dem til at gaa til sjøs og probere at finde sjægten og gutterne. Selv fik han sjøbodkarlen med sig og gik ud med den store skøiten — — —

Men kvelden kom. Time for time løb hen; de udsendte vendte tilbage, en for en, vaade, forskrækkede; ingen hadde besked. Henimod midnat kom han tilbage selv. Han hadde seilet, saa sjøsaltet sad ham udover ansigtet i brede svidende grimer. Han bare hængte oljetrøien fra sig, og i de store, vaade sjøstøvler blev han gaaende frem og tilbage, frem og tilbage. En gang imellem stopped han op ved sofaen og saa taus paa sin hustru; han saa paa hendes blege ansigt og paa taarerne, som

sagte rulled hende nedover kinderne; men han sa intet, hadde ikke et ord til trøst, bare saa paa hende, rysted paa hodet og begyndte igjen paa sin utaalmodige vandring.

— Du er haard Edvard. At du kan være saa rolig! klynked hun. — Har du ikke et eneste ord at hjælpe mig med?

Hans skridt blev bare rastløsere, iltrere. — Haard! Javist haard! Altid er jeg haard. Hvad mener du? Hvad er det, du vil bebreide mig netop nu?

Hun reiste sig og gik efter ham, hændervridende, bedende: — Jeg tænkte det, Edvard, at hvis vi nu fik gutterne tilbage, skulde vi love hverandre, at vi herefter vilde være milde og gode mod alle mennesker. Aa, jeg har følt det saa ofte: Du har været rettænkende, men haard; og jeg har fulgt dig i alt, skjønt det ofte har pint mig. Vi har været haarde, Edvard; vi har ikke kjendt nogen godhed eller ømhed overfor nogen fremmed; der har ikke fulgt nogen glæde med os, hvor vi kom; jeg ved ikke det sted, hvor vi har gjort noget godt. Haarde hjerter og lukkede hænder, Edvard! Og saa kommer der stunder, da vi trænger alle til. Hvem har vi ikke trængt ikvæld? Alle dem, som vi aldrig har

hjulpet, har vi trængt, Edvard! Føler du det ikke — — —

Han saa paa hende, stum, forbauset. Hun vilde tale videre; men han afbrød hende; han knytted hænderne og stamped i gulvet. — Vrøvl! Snak! Naar har jeg gjort uret mod nogen? Naar har jeg — — —

Vinden tog just et tag derude, saa det knaked i den gamle sjøbod; det skreg under tagstenene, og det sukked gjennem væggene. Han lytted spændt; han var vant til at maale stormen. Han kasted sig ned paa en stol, flænged trøien og vesten op som i afmægtigt raseri og skreg i den største vaande: — Gutterne mine! Mine smaa gutter! Og han la hodet mod bordet og hulked høit.

Hun satte sig ved hans side; la armen over hans skulder og forsøgte paa sin stilfærdige maade at tale til ham, som om hun selv skulde øine noget haab; men hun kjendte, hvor arm hun var, hvor magtløs nu som altid, selv i det smaa: Og en knugende haabløshed la sig over dem begge.

*

Efter en ganske alvorlig afstraffelse hadde smaagutterne siddet i stuearrest i sit værelse

hele formiddagen. De var røde og ophovnede i ansigtet af graaden; de kjendte endnu smerterne efter spanskrørslagene paa ryggen og nedover benene. Den vildeste trods voksed op i dem; noget vilde de gjøre, hvadsomhelst, bare det var noget, som kunde bringe far til at angre. Denne gang hadde det været Peter Høghs skyld, ialfald for en stor del. Det var han, som hadde fundet paa at si, at det var dronningens geburtsdag; og det var han, som hadde maset paa dem, at de ogsaa skulde si til huslæreren, at forældrene ønsked, de skulde være fri den dag. Men far skulde komme til at angre sig.

Torger syntes, at de burde rømme. Han vilde ialfald sikkert rømme; han vilde reise langt ud i verden; han vilde ta hyre og bli forfærdelig rig, og saa vilde han ikke komme hjem før om mange mange aar, naar han var stor og svær og hadde langt skjæg, saa ingen kunde kjende ham. Da skulde han en dag komme tilbage til Kjøbmandsvik; han skulde kjøbe i butikken for over tusen kroner og betale med saa store sedler, at far knapt kunde veksle; og han skulde la sig bede ind i storstuen og bli trakteret; og der skulde han saa ganske smaat slaa paa, om ikke kjøbmand

Brun hadde nogen søn. Naar da mor og far begyndte at græde og fortælle om den søn, som de hadde mistet og aldrig hadde hørt mere til, vilde han spørge, hvorfor de hadde mistet sin søn. Naar de saa grædende fortalte, at de hadde været slemme mod ham og git ham prygl, uden at han fortjente det, vilde han gi sig tilkjende og fortælle dem, at han var Torger — og at han tilgav dem.

Dette, syntes vesle Sven, var saa gribende, at han begyndte at græde. Der var ingenting i veien fra hans side; det eneste kunde da være det, at det tog saa lang tid, før de paa den maade fik far og mor til at angre sig ordentlig. Han vilde i grunden helst dø. Naar han laa lig, med et smerteligt udtryk i sit blege ansigt, da vilde de nok angre sig og mindes alle de ufortjente prygl, de hadde git ham; og presten vilde fortælle om, hvilken snil gut han hadde været; man hadde bare ikke forstaaet ham. Og alle folk vilde græde og fortælle om den stakkars Sven, som døde paa grund af mishandling.

Dette tiltalte aldeles ikke Torger. Paa den maade fik de jo ikke se noget af det hele. Nei, reise sin kos, ta hyre og bli forfærdelig rige, og saa komme tilbage om længe længe,

kanske netop en kveld, mens far og mor sad gamle og graa og undredes over, om gutterne leved eller var døde; det var andre greier. Hadde kanske ikke Ellef Aarø rømt og kommet tilbage fra Amerika længe længe efter, forfærdelig rig; ja saa rig, at han hadde en hel lommebog fuld med fem- og tikronesedler. Og hadde kanske ikke begge smaagutterne til sorenskriver Gribb rømt engang? De hadde rigtignok ikke været borte i mere end to dage; men forældrene hadde været forfærdelig rædde og bedrøvede. Han vilde ialfald rømme og det netop i denne dag. Sven fik gjøre, som han vilde.

Ja, ja, naar Torger var saa fast bestemt, saa var der ikke andet for Sven at gjøre da end at bli med. Det var kjedeligt, at det var saa tæt indpaa jul; hadde det endda været efter jul. Mor hadde sagt, at tante Anna skulde komme til dem til julen, og hun skulde ha med fyrværkeri til juletræet og meget andet rart. Kunde de ikke rømme efter jul? Da hadde de kanske flere penger ogsaa — — —

Men Torger var urokkelig. Nu eller aldrig.

*

Mens far laa og tog sin middagslur, hadde gutterne listet sig ud. Under sin stuearrest hadde de pakket hele den første forsyning af middagsmad ind i papir; og saa hadde de ladet, som om de hadde spist op, og bad om mere. Paa den maade fik de en noksaa god pakke med niste. Torger hadde været ude i gangen og knebet det lille hagelgevær, som egentlig skulde være hans; hagel, krudt og fænghætter hang ved siden, saa alt gik let og glat. Det var da bare aarerne til sjægten, det gjaldt at faa tag i, og saa at faa sjægten løs. Aarerne var ikke vanskelige at finde; far hadde bare et eneste sted at gjemme dem paa, under søboden nemlig; og der laa de dennegang ogsaa, baade de og latinerseilet. Far hadde rigtignok sat en svær hængelaas i sjægtens fortøining og paa den maade laast den; men han hadde ikke overtænkt, at man bare kunde huke kjettingen ud af krogen i stævntræet, saa var sjægten fri.

De hadde halet sig frem under sjøboden; og fremme paa den anden side lod de sig drive nedover langs stranden, helt til de kom tvers af Bukkeskjæret, en liden holme et par hundrede meter ud fra land. De roed op under skjæret, og først skjult af dette satte de seilet

og la kursen udover. De vilde til nærmeste havn eller muligens by; der maatte de kunne finde hyre og skibsleilighed ud i den vide verden. Der stod en frisk østlig bris, og for en halv slør stod de flot udover. Torger sang sjømandsviser; men Sven frøs og var bleg; han holdt alligevel tappert stand og forsikred Torger, at han aldrig vilde svigte; han skulde nok holde ud til det sidste.

Det begyndte saa smaat at mørkne, og Sven blev mere og mere taus; nu begyndte han ogsaa at faa ligesom en svag dirren ved den ene mundvig; og Torger var slet ikke aldeles tryg for ham længer — bare han ikke satte i at jæbe.

Til alt held slumped Torger til at skyde en and; og dette forbedred stemningen i betydelig grad. Det var en stor og gjild and med bredt næb og grøn hals. — Der kan du se, sa Torger tillidsfuldt; — vi har lykken med os, vi skal nok slaa os igjennem.

Ja, Sven syntes ogsaa, at dette tegned ganske godt. Selv om de ikke straks fik hyre, saa maatte de jo kunne greie sig alligevel; en and om dagen til dem begge var mere end nok, og nu hadde de skudt en paa mindre end en time, ja paa under en halv, hvis de

regned fra det øieblik, da de satte seil nede ved Bukkeskjæret. Altsaa kunde de skyde mange ænder om dagen og sælge alle dem, som de ikke spiste — —

Det gik helt vel en lang stund, mens mørket ganske umerkelig la sig over sjøen. Et øieblik saa det ud, som om vinden vilde til at døse af; og det begyndte saa smaat at sne, hvide, tørre fnug, som la sig paa tofter og tiljer. Det var næsten julestemning. Sven blev atter alvorlig; og han kjæmped med den svage dirren ved mundvigen.

— Du er da vel ikke ræd, vel? sa Torger og forsynte geværet med løbet skraat opunder agterpligten. — Sjømandslivet er sligt det, ser du. Og han stelled om geværet med en meget kyndig mine.

— Nei, jeg er vist ikke ræd; men det er saa forfærdelig stille og rart, sa Sven. — Er vi langt hjemmefra, Torger?

Og hele mundpartiet begyndte at skjælve.

— Aa, saan en syv otte kvartmil, tænker jeg, sa Torger og kasted et blik omkring sig. Han vidste ikke, om de var noget videre langt hjemmefra eller ei; men kvartmilene var forfærdelig smaa, hadde han hørt, og derfor kunde man regne flot med dem. En sjø-

mand burde jo ogsaa bare regne med kvartmile.

— Er ikke det forfærdelig langt, Torger?

— Aa, vi kunde ha gjort det meget bedre; men brisen er jo temmelig laber; og vi har bare smaa seil — — —

I det samme begyndte seilene at slaa; sjægten stod stille et øieblik, snefugene dansed for øinene; og rundt om paa sjøen løb der som sorte ilinger.

— Vindkantring! sa Torger. — Montro, hvorfra han nu kommer — — —

I samme øieblik blev der bak seil, og sjægten ligesom rygged agterover. Torger hadde aandsnærværelse nok til at hale seilskjødet over og falde af med paapasseligt ror. Det kom som en iling over sjøen; den lille sjægten skar i lige til æsingen, før den fik fuldt løb; sjøen begyndte alt at gaa hvid, og snedrevet blev tættere og mere klisset. Først nu saa gutterne, at det var blit helt mørkt; og at det bare var snedrevet og sjøen, som lyste.

— Vi har den fra nord og faar probere at ligge saa høit, vi kan, sa Torger. — Du er vel ikke ræd, Sven?

— Aa jo, jeg er vist ræd, sa Sven.

De jog afsted en stund; og ingen af dem mælte et ord.

— Aa Torger, jeg vilde helst hjem! klynked saa Sven. — Mor, mor! Aa mor! Aa mor!

Torger var ogsaa blit bleg. Han skjønte helt vel, at han i dette øieblik ikke hadde ringeste rede paa nord og syd, eller hvor de var; og denne vinden med snedrev, som satte ind om kvelden, vilde gjerne staa paa længe. Han forsøgte alligevel at trøste vesle Sven, saa godt han kunde. De var ikke længer udpaa, end at de sikkert maatte komme til et sted, hvor der var hus og folk; hvor de saa seilte hen.

Sven krabbed agter og satte sig i sjægtens bund med hodet ind mod brorens knæ. — Aa Gud Torger, om vi var blit hjemme! Hvis Gud frelser os, saa vil vi aldrig rømme mere — — —

— Gud, sa Torger. Og Sven saa, at han sad med hænderne foldede og rorkulten mellem siden og albuen.

Da skjønte Sven, hvor ilde det stod til. Han hulked høit, bad, vred sine hænder og raabte ustanselig: — Mor! Mor!

— Men se! Se!

Hans smaa, skarpe øine hadde faat syn paa noget gjennem snedrevet, noget stort mørkt, som hæved sig ret forud. Torger reiste sig og stirred ud. Jo, det var den høie steile øgruppe yderst ude, den, som hadde faat sit navn efter alle kastebygerne, som i uveir kunde slippes ud fra dens revner og ned fra dens steile sider. Sneilingerne, som man kaldte øgruppen. Saa var de altsaa næsten helt tilhavs. Sneilingerne var ubeboede, og det var forresten aldeles umuligt at lægge til der. Hvad skulde han gjøre? Gik han udenom Sneilingerne, saa var de virkelig tilhavs; og indenfor var det umuligt, der bar jo vind og sjø lige paa. Gik han udenom, saa kom han alligevel mere i læ — — —

Sven forstod raadløsheden; og han blev rent fra sig selv. Nu skreg han af alle kræfter: — Hjælp, hjælp! Mor! Mor!

En svær angst greb ogsaa Torger; og han gav sig ogsaa til at raabe. Det kunde jo hænde, at der var folk paa sjøen, som kunde høre dem.

Men ingen svared. Bare stormen ulte, og sjøen fossed langs baadsiden. Da græd ogsaa han, mens Sven laa og jamred sig paa sjægtens bund.

— Vi faar skyde, sa Torger om lidt; rev geværet til sig og fyrte skuddet ud i mørket. Det lød uhyggelig dumpt og mat, blev ligesom helt borte i stormen. Han hældte paa maafaa i af krudthornet, satte en perle paa og brændte af det ene løse skud efter det andet.

— — —

Da kløved om lidt en stor, mørk ting sjøen og snedrevet bag dem; og en stor brugsbaad drev langsomt forbi.

— Hjælp! Hjælp! skreg de begge med al den kraft, de hadde tilbage.

Der blev raabt noget til dem fra den store baad; men de kunde ikke høre, hvad det var. Alligevel hadde de begge en fornemmelse af, at nu var de frelste.

Den fremmede baad gik baut et stykke forud; og nu kom den ganske langsomt tæt forbi dem. En grov stemme raabte igjen noget til dem; men de kunde bare opfatte ordene: — Er Dere rent uvittige!

— Hjælp! Hjælp! Det var alt, hvad gutterne kunde faa frem.

Atter gik den store baad baut og strøg ganske langsomt forbi tæt oppe i luvart. Nu skilned de mere af ordene: — Bak seilet da ialfald! Dere er jo rent fra forstanden!

Som i søvne fik Torger halet bak; han stod og haled i skjødet, til han trodde, næverne skulde gaa af. Forud gik den fremmede baad atter baut; og nu styred den lige paa; det saa ud, som om smaagutterne og sjægten skulde seiles lige i knas. Men det endte med det, at en stor baadshage hugg sig i sjægtens agterstevn; der hørtes svære skrig gjennem stormen — og straks efter stod en liden bredrygget mand i oljeklær og balancerte midt i sjægten: — Er Dere rent gælne! Det var alt, han sa.

*

Lidt efter var gutterne lempet ombord i den store fremmede baad, mens sjægten hang fossende paa slæb agterud.

Det var Enok Ytterholmen, som hadde slumpet til at berge dem; han var paa hjemveien om kvelden og hadde saa rent som ved et under hørt skuddene, mens han et øieblik lytted efter, om han kunde høre nogen larm og brus af Tarebaaerne, som han vidste, at han skulde ha tæt ved.

Gutterne vilde bare hjem, hjem, saa snart som bare muligt. De gav ingen forklaring engang, bare graat. Og det saa ud til, at

Enok Ytterholmen vilde gjøre vendereise og seile lige hjem med dem. — Men Dere faar da ialfald si, hvor Dere hører hjemme henne lel, sa han.

— I Kjøbmandsvik jo. Vi er jo sønnerne til kjøbmand Brun, svarte Torger. Han hadde set Enok i farens butik flere gange; men nu var det længe siden, og sidste gang hadde faren være tvred, mens Enok stod ved kontordøren med huen i haanden og hvisked lavt, mens faren svarte høit og vredt. Og Enok hadde siden siddet paa en tønde nede paa bryggen hele eftermiddagen; først mod kvelden hadde han gaaet barhodet med huen i haanden op mod huset; men far hadde sendt bud ud, at han ikke vilde snakke med ham. Siden hadde Torger aldrig set ham i Kjøbmandsvik — —.

— Saa Dere er kjøbmand Bruns? sa Enok; og der gik et stramt smil over hans ansigt. — Det blir nok ikke raad til at seile til Kjøbmandsvik ikveld; jeg har skrøbelig farkost. — Op med roret, Sander! Vi faar staa hjemover til Ytterholmen, og saa faar vi probere at faa seilet smaagutterne hjem paa morgensiden, ifald han bedager sig.

— — Der blev stellet vel med smaagutterne i Enoks lille hus ude paa Ytterhol-

men; de fik baade varm kaffe og tørt paa føddeme; og klokken var ikke ni engang, før de var bragt godt og varmt tilkøis i den store sengen inde i stuen, som Enok og konen gav afkald paa for deres skyld. De var trætte og anstrængte og søvned ind med taarer i øienkrogene; men de sov dog godt og fast om natten, mens stormen ustanselig tog til, og jammeren hos far og mor i Kjøbmandsvik var paa det høieste.

Ved sekstiden blev de vækket, og lidt senere hadde de faat oljetrøier paa sig; og saa kom Enok og hented dem ombord. Stormen var lige haard; men det sneed ikke længer.

Det blev en seilads, som gutterne aldrig hadde kjendt magen til. Den lille hvide sjægten, som slæbtes efter, fór som i en fos hele tiden, og forud slog sjøen ustanselig over.

— Vær ikke rædde smaagutter. Om en time er Dere hjemme. Det er ikke farligt, sa Enok.

— Aa langtifra! sa Sander, som sad tilrors.

*

Hos Bruns i Kjøbmandsvik hadde ingen sovet den hele nat. Tjenestepiger, butikbetjente og sjøbodsfolk sad forvaagede sammen ude i kjøkkenet. Pigerne græd alt i et; de mindedes

vesle Sven; han var saa snil og rar og venlig mod alle. Og butikbetjentene og sjøbodskarerne snakked ustanselig om Torger. — Skam at en slig gut ikke skulde faa vokse op; for det var en gut med stof i.

Og alt i et var en eller anden ude og lytted. Det kunde jo hænde.

Inde i stuen sad Brun selv ved det ene vindu. Der hadde han siddet i flere timer. Han stirred ud og tørred ruden, ret som det var; men han saa alligevel intet. Øinene stirred trætte, forvaagede uden at se; og han skalv fra isse til fod for hvert tag, som stormen tog i huset. En enkelt gang reiste han sig, vakled hen til sofaen og tog sin hustru i haanden, der hun laa skjælvende, tænderhakkende med ansigtet begravet i en haug af vaadgrædte lommetørklæder.

Uhret slog syv. Han sukked dybt og sank paa knæ ved sofaen; der laa han og strøg sin hustru og prøved at trøste. Men hadde ikke trøst for sig selv engang; og han sank helt sammen.

Uhret slog halv otte; dagen skulde begynde. — Aa Herregud! Han jamred sig som et barn, reiste sig i sin fulde høide og strakte sine hænder vridende opunder

stuens lave tag. — Jeg er den fattigste af alle! Jeg har ingen sønner; jeg eier ikke en ven! Der findes ikke en i hele verden, som staar mig nær! Ikke en, som vilde gjøre mig vel!

Der hørtes et skrig udenfor, et vildt, kvast skrig; og en af pigerne kom stormende ind.

— Aa Gud, de kommer! Aa Gud! Hun sank ned ved sofaen med fruens haand i sin i krampagtig graad.

Kjøbmand Brun stod allerede paa bryggen og tog imod gutterne, mens de blev lempet op fra Enok Ytterholmens gamle baad. Der stod de to smaa, blege forskrækkede, i oljetrøier og sydvester. Og tjenestefolk og andre strømmed til. Det var første gang, nogen hadde set kjøbmand Brun græde.

Han hadde ikke engang set, hvem det var, som hadde bragt ham gutterne tilbage. Nu først gik det op for ham, at det var Enok Ytterholmen — og han bøied sit hode og vendte blikket mod jorden.

— Du faar være saa snil at gaa med op, Enok, sa han tonløst.

— Nei tak, sa Enok Ytterholmen; — sidste gang gik jeg til Dem den hele vei med huen i haanden og bad om hjælp for

mig og mine smaa syge. Men De slap mig ikke ind.

Kjøbmand Brun la haanden for sine øine og sukked tungt.

— Jeg bad Dem saa vakkert, fortsatte Enok Ytterholmen, — at De maatte hjelpe mig med lidt henstand. Jeg seilte jo med livet i næverne den tid, fordi al min redskab ombord var saa gammel og daarlig; jeg bad Dem om lidt henstand paa mit ærlige ord. Sygdom hadde jeg i huset, og ikke kunde jeg gaa udpaa som ellers, fordi vinteren var saa stormfuld og min redskab saa ussel. De hadde ikke stort hjertelaget, Brun. Des haardere har jeg faat slite, mens det gjaldt livet den hele tid.

Enok Ytterholmen hadde alt løsnet fanglinen og skulde hoppe ombord igjen. Han vendte sig og gav Brun haanden til afsked.
— Jeg skulde seilet smaagutterne hjem til Dem igaarkveld; men jeg turde ikke vaage saa dyre liv en slig stormnat i en baad med saa skrøbelige greier. Det er jo en anden sag med mig og gutten min.

Dermed hopped han ombord og fossed afsted mellem baaerne, mens det skreg og knaked i det gamle stive tougverk.

TIL FÆDRELANDETS FORSVAR.

I barn og vi yngre, mænd som kvinder, faar mangen gang hos de gamle lære, hvad den dybe, sande fædrelandskjærlighed vil si, den inderlige brændende hengivenhed for vort arme haarde land og vort enkle trofaste folk, vor fattige stue i Europas snaueste udmark, vor mor, smaakaarskonen med de slitne næver og med det enfoldige trofaste hjerte.

Vi kan nok synge varmt og begeistret, naar vi ved kveld eller i solrending suger i os duften fra skog og fos og ser landet brede sig som et eventyr for vore øine; vi kan nok kjende hjertet klappe i os, naar vi hører, at en gjæv nordman har gjort den og den gjilde handling. Norge! Norge! Vi kan nok knytte næverne og love vor sidste blodsdraabe, naar vi hører fædrelandssangen og tænker paa den dag, da mor Norge kanske skal blæse i sin

lur og kalde paa os alle til vagt om fædrelandet.

Men hvad er det! Vi er unge; vi nyder dette land; vi elsker det, fordi vi ser det, fordi vi aander dets luft, bades i dets sol, kjender andagt under dets nordlys, føler eventyret i dets skoge og lærer høisind paa dets ensomme vidder. Og vi elsker vort folk, fordi vi færdes blandt det, føler, at vi er af det, og at vi skal staa i pagt med det et helt liv udover; skal faa trygges af dets trofasthed, skal faa andel i dets store, alvorlige evner.

Barn, barn! Unge, unge! Der findes en fædrelandskjærlighed dybere end denne. Den hviskes over tørre læber, den luer i rindende øine; den brænder som det sidste nattelys ved en døendes leie, og den sætter tidt og jævnt sine dybe rødder bedre i fattigmands stenede agerstykke end i storgaardens fede muld — — —

*

Jeg kjører en vinterkveld over fjeldet. Her er vidt og ensomt, heroppe paa høiden; bare myren indover og rundt om den glisne furumo med smaa krøgede trær. Ensomt og armt. Borte under kanten af moen lyser det i det lille vindu i en ørliden, forfalden stue.

Saa bor der folk heroppe ogsaa! Og det endog om vinteren, i en slig ussel mørsken liden stue med over halve milen til nærmeste hus.

— Det er stuen hans Johan Langmoen, fortæller skydsgutten ved min side.

— Kan han bo her om vinteren og?

— Ja, han gjør det. Men det er gruelig fattigt og smaat, kan du tro; og værst maa det være for ungerne hans; for konen er død, og det er nok bare fattigdommen, saa de maa til bygden fort væk og handle, eftersom de bare kan kjøbe for nogen faa skilling ad gangen.

— Tjener han noget da?

— Aa lidt saa! Men han sliter fælt, maa du tro. Han er naa en raring forresten; hver søndag flager han deroppe paa den vesle fillestua si, og han og alle ungerne synger «Ja vi elsker». Her for et par aar siden, da der var forsvarsfest nede i bygden, kom han trækkende med den gjildeste sauen sin og gav den til bazaren. Saa sulted vel han og ungerne halve vinteren — — for det er jo saa smaat og usselt heroppe, som det paa nogen vis kan bli.

— At han ikke flytter herfra?

— Han kan ikke; han greier det ikke.

Han hadde faat amerikabillet engang fra sin bror derover; og han var alt helt i Kristiania for at reise. Men han snudde dernede og lusked hid op igjen. Efterpaa det flaged han og sang «Ja vi elsker» baade sent og tidlig.

— Det er rart.

— Ja, du synes vel det. Aa, en er naa glad i Norge, selv om en er fattig da. Slig var det hjemme hos os ogsaa. Vi var otte barn; og rigtig smaat hadde vi det, for det var jo bare en liden husmandsplads. Saa kunde far faa amerikabillet til os alle. Vi ungerne trodde, at vi skulde reise, og vi syntes det var leit ogsaa. Saa sier far en kveld: — Ja, hvad sier du til denne reisen, Oline? sier han til mor. — Du ved jo, vi fik det bedre paa mange maader.

Hun mor gik ud paa trappen uden at si noget. Der stod hun og saa sig omkring; det var ikke stort at se paa, det var skogen og den vesle elven det, og fjeldet bagenfor. Far gik efter hende; og etpar af ungerne fulgte. Da stod mor og graat. — Jeg greier det ikke, Anton, sa hun; — vi faar da friste at bli.

— Saa skal du ha saa inderlig mangfoldig tak, Oline! sa far og tog hende i hænderne. Han klapped os ungerne og skjøv os indenfor.

Saa trak han døren til, og han og hun mor blev siddende derude hele kvelden.

— Da syntes jeg, det var saa rart; jeg forstod det ikke. Men nu forstaar jeg det.

— — Gutten tier og smekker paa hesten, som har faat ta det mageligt, mens han fortalte. Her bærer det nedover mod bygden. Vi kjører raskt forbi en liden plads opunder skogkanten; den er liden og snau med smaa og usle huse. En gammel barhodet mand trækker paa en kjælke med et vandkar paa tværs over det nærmeste jorde mod stuen. Han hviler sig ret som det er, tørrer sig over panden, krummer saa ryggen og trækker et kort stykke igjen.

— Det var heller ikke rar pladsen, sier jeg.

— Aa nei, den er mager; og saa er den saa ukring. Det er pladsen hans far det, eftersom du spør — —

*

Det var en tid, da vort fædreland var truet, og vort forsvar var i daarlig stand — dermed være det ikke fortalt, enten det var i 1809 eller før den tid eller meget senere. — Udover landet tændtes i den tid mange hjerter ved tanken paa vort fædrelands fremtid; mange,

som før hadde været lunkne, blev nu varme; mange unge sind gløded; mangen varmhjertet nordmand la hele sit arbeide i den gjerning at søge at reise Norges forsvar. Det var en vakker tid for den, som saa nøiere paa den.

Det var en stor tid ogsaa for gamle, arme, skakke og halvblinde Endre Styggeberget, en stakkars udslidt fyr, som hadde sit navn af det sted, der han bodde, en ussel liden stue ved veien opunder berget. Stuen var den usleste, som nogen kan tænke sig; den var lappet sammen af smaat tømmer, mose, sten og lere; og den laa lige under Styggeberget, som man kaldte det, mellem berget og veien. Der bodde gamle Endre helt alene. Stuen var næsten ligesaa bar indvendig som udvendig; den store gruen, en kaffekjedel, et bord og en kasse, som forrettet baade som bænk og som soveplads, var det hele. Før i tiden hadde gamle Endre levet af at reparere alskens smaating for folk, geværer, bliktøi, simple væguhre, paraplyer og denslags. Det gav et kummerligt levebrød; men det gik dog, da Endre tillige var en ihærdig skogsmand, som baade kunde skyde storfuglen paa spil og lok og sætte listige snarer for den ved høst og vintertid. Men nu var ryggen blit skak af gigten,

benene var svage, og øinene næsten blinde; han kunde ikke gaa i skogen mere, alt det han proberte, og han kunde hellerikke se at arbeide. Han gik jo alligevel omkring paa gaardene og spurgte, om der fandtes noget, som skulde repareres; og folk var jo snille mod ham; de turde ikke gi ham noget til reparation; men de gav ham mad og sommetider et gammelt plag ogsaa.

Saa slog han sig op paa denne forsvarsbevægelsen, sa folk. Han hadde jo, saa langt tilbage som folk kunde huske, hat det med sent og tidlig at præke om fædrelandet, det først og sidst, det at være nordmand, norsk, bare norsk, leve for Norge og være tro imod Norge, i ord som i tanke og gjerning.

— — —

— Du kan jo ikke se Norge engang, kunde sommetider enkelte blandt ungdommen drille ham.

— Jeg har set det i mange, mange aar, sa den gamle og vendte sit halvslukkede blik mod solen. Og han veired med næsen, som om han vilde drikke ind duften fra eng, skog og myr. — Herregud barn og ungdom! Maa I alle faa føle slig som jeg, saa vil I aldrig komme til at kjende eder fattige!

— Ja, det er gjildt under Styggeberget! drilled andre.

Og den gamle blev alvorlig og skakked paa sit graa hoved.

— Ja, det er det. Det er det. Det er snodigt deroppe, virkelig forunderligt — og midt i landet ser Dere. Der trækker rugden, der spiller orhanen; og taletrosten præker til sent paa kveld.

— Og godt og varmt! drilled ungdommen videre.

Da skalv den gamle og taug.

— Stakkars gamling! sa folk efter ham, da han gik. — Stakkars gamling!

Men oppe fra stien kunde man høre hans gamle, sprukne stemme synge omkvædet paa den gamle vise, som han altid gnaalte paa:

«Jeg synes sandelig for Gud,
At det er vakkert saa!»

Hvad brydde han sig om, at visen var af fremmed oprindelse. Den passed paa det, han følte, og derfor tyed han til den sent og tidlig.

— — Nu hadde han, som sagt, efter folks mening slaat sig op paa denne forsvarsbevægelsen. Han hadde laget sig en blikbøsse med en solid hængelaas paa; bøssen

hadde han malet i nationale farver, og med store skjælvende bogstaver hadde han forsynet den med en indskrift: *Til fædrelandets forsvar*. Han drog bøssen med sig overalt og holdt den stadig frem. Fædrelandet! Fædrelandet!

Og folk putted sine slanter i den med et smil. Men der vanked mindre af andre gaver selvfølgelig, lidet af mad og endnu mindre af klædesplag. Nu fik han jo saa jævnt i bøssen, at han var vel faren alligevel.

*

Saa var det en høst, at bygdens folk kom til at huske paa, at de ikke hadde set noget til Endre Styggeberget paa meget længe. Han hadde ikke paa lang tid været nede i bygden; og folk, som for paa veien over fjeldet, hadde i den senere tid aldrig set ham udenfor stuen som ellers; døren hadde altid været stængt og lemmerne for vinduet.

Lensmanden og bygdens unge nye læge og endnu en reiste saa op til Styggeberget en dag — kanske mest af nysgjerrighed. De brød døren op, da de hadde banket i en kvart time uden at faa svar. Derinde paa en sæk foran gruen laa gamle Endre Styggeberget.

Han var død, kold, stivfrossen, hadde været død i flere dage. Doktoren aabned vinduet; de andre to gik udenfor og satte sig paa den lille bænk ved døren.

Den unge læge var bevæget, da han om en stund kom ud igjen.

— Den gamle er sikkert død af sult, sa han; — liget beviser det; og alt derinde er bundskrabet; paa sækken ved siden af ham laa der ogsaa en lysestump, som han hadde bidt af.

— Men han fik jo ind mange penge i den senere tid, sa lensmanden. — Ja, ja, det var vel alt slut paa dem.

De gik ind alle tre; der stod de og saa sig om i den gamle fattigmands sørgelig arme stue.

— Der staar bøssen, han gik omkring med, sa den tredje. Han hadde faaet øie paa bøssen paa en liden hylde ved vinduet.

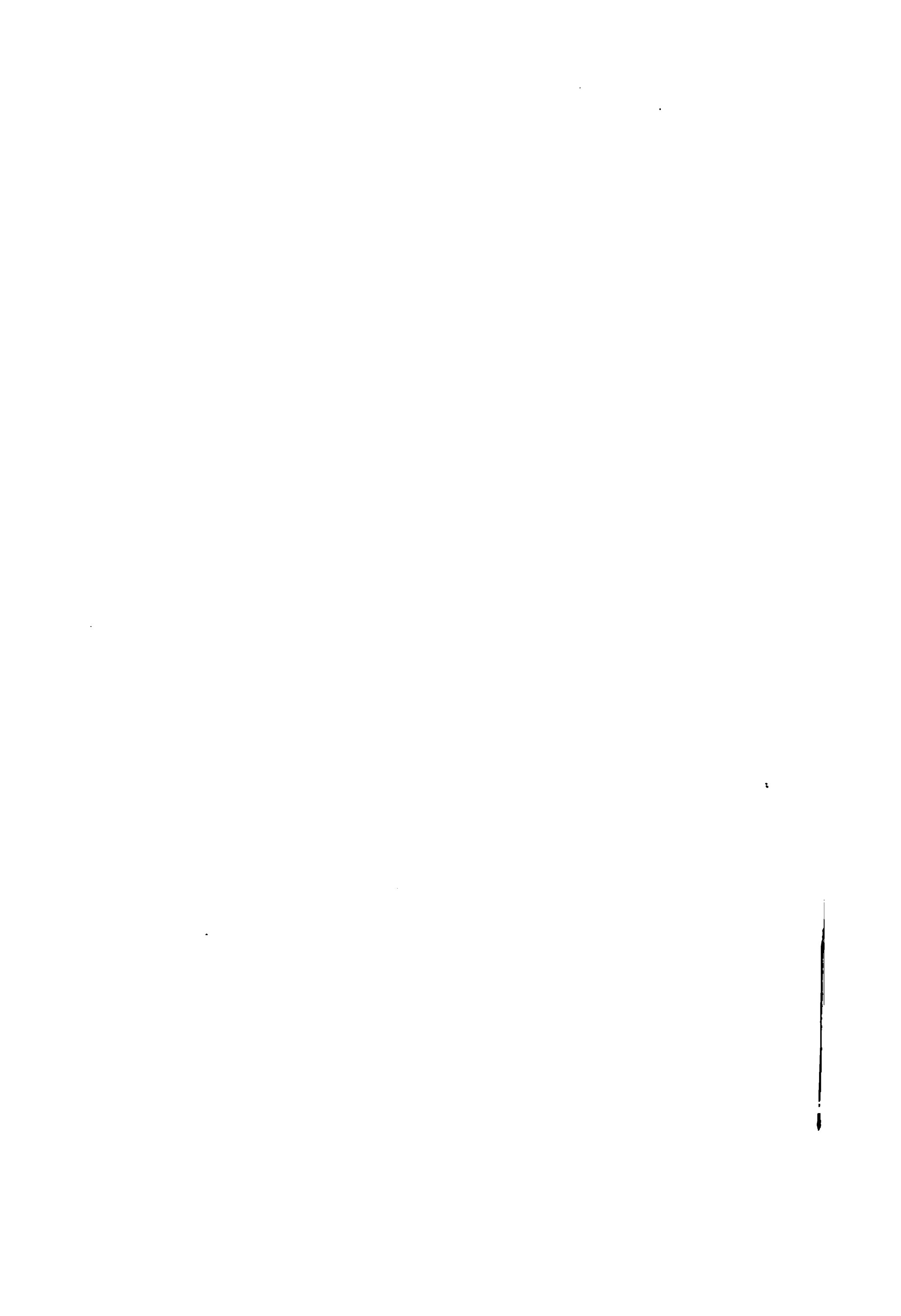
Lensmanden hæved armen for at ta bøssen ned. Han blev helt bleg, da han løfted paa den. Den var tung, fuld; de sidste skillinger stod med en snip af kanten op over hullet. Og paa bøssens bagside var der fæstet en liden papirlap med krokete bogstaver: — «Nøklen liger faarvaret under den véstre kant

af den store steinen ved det gamle baatstøet i Indalstjerne aag alle pengene maa gaa tel faarsvaret».

— Nu skjønner jeg ingen ting længer! sa lensmanden.

Den unge læge stod og saa dels paa bøssen dels paa den dødes gamle ansigt paa sækken der foran den kolde grue. — Til fædrelandets forsvar! — Til fædrelandets forsvar! læste han om og om igjen. Kanske han forstod det bedre. Han var en af de faa, som fulgte den gamle, fattige, skakke, halvblinde stakkar, den altforsagende Norge-tilbeder til den lille trange stump Norge, hvor han sover sin evige søvn under den lave forglemte tue.

EINAR.

Hvor gutten var fra, og hvorledes det siden har gaat ham, kan være det samme. Denne lille historie fra Einars tidlige barndom har jeg fra en gammel, kanske nu allerede død sjømand, som selv var med i det, som nu skal fortælles, og som aldrig kunde nævne Einars navn uden at gumle skraaen ud af munden og føre haandbagen over øinene; hvad enten det nu var gammel vane, eller øinene kanske kunde være lidt vaade.

— Gjæv og gjild var skuden; ja stort stoltere skude end «Tordenskjold» hadde vel aldrig seilt under norsk flag, kanske ikke under andet flag heller. Hun hadde dæk, ruf og kahytter som et passagerskib, rigg saa fin og smekker som den skarpeste hurtigseiler. Alt ombord var af bedste sort og altid fint stelt; altid var hun den største, i hvad havn hun

end laa. Fjorten mand, gode norske gutter, som aldrig rømte, hadde hun i ruffen, foruden stuert, tømmermand, to styrmænd og kaptein Eilertsen — ja og saa vesle Einar da; det var jo ham, det egentlig gjaldt.

Einar var kapteinens søn; han var bare syv aar gammel, da han kom ombord. Det var nok for helsens skyld, han skulde ud paa sjøen; for han var svært liden og vek. Han var saa lys, saa lys, baade af haar og hud; hans øine var blaa, næsten fiolette, og med store sorte skygger omkring, og et forunderlig blidt drag om munden hadde han. Aldrig gjorde han en daarlig streg, aldrig hadde han andet end føielige ord til alle ombord. Endog overfor den smaa Severin, dæksgutten, som slettes ikke var, som han burde, var Einar snil og føielig. Rigtig var han saa.

Han ligned sin far. Kaptein Eilertsen var ogsaa en forunderlig mand, saa lyslett og snil. Han vilde, at alt skulde gaa med det gode; og det gjorde det og. For holdt der paa at bli noget vrangt ombord, saa var det nok, naar kaptein Eilertsen kom paa dæk med vesle Einar ved haanden, og han saa sig om saa'n rigtig inderlig bedrøvet. Var der da en eller anden ombord, som ikke straks gik i sig

selv og gjorde sit bedste; saa kapteinen skjønte, at vi oprigtig var hans gutter, alle som en, saa fik vi ikke høre felen hans om kvelden, og da var vi naturligvis alle sammen paa den synderen, som hadde spillet stridbuk — og han gjorde det aldrig om igjen.

Om dagen var Einar overalt. Han krabbed i riggen som et ekorn; han sad hos matroser og seilmager og lærte at spleise og gjøre knober, og han gik tilhaande baade her og der, saa godt som en slig liden spæd syvaaring kan. Udpaa eftermiddagen satte han og kapteinen sig sammen paa halvdækket eller i kahytten, efter som veiret var, og holdt skole; og efter skaffetid om kvelden tog kapteinen ned felen sin og spilled, mens vesle Einar sang til. Rigtig pene og enfoldige viser var det; slige som staar i læsebøger og i sangbøger, og som vi alle har hørt eller sunget, den gang vi var smaa.

Da sneg vi os altid agter, saa mange af os som kunde, for at staa og lytte til felespillet og vesle Einars sang. Ja, vi var nu glad i at se dem ogsaa da, kan De forstaa. Der sad kaptein Eilertsen saa lys og godmodig og strøg paa felen sin; og midt fremfor ham stod vesle Einar og sang sine troskyldige viser. Vi

brugte ofte halve frivagten til at staa der og lytte. Dette hadde vi hver eneste kveld, naar veiret ikke var overhændigt, og De skjønner nok, at ingen af gutterne ombord da turde stelle sig slig, at ikke kapteinen hadde lyst paa felen sin om kvelden.

— — Saa var det forliset da, det græsselige forliset. Vi kom fra Kanada om høsten og skulde til England, derfra hjem kanske. Vi hadde ikke været i sjøen mere end nogen faa dage for laber kontratri vind; saa sætter det ind med vaad taage og svære dønninger. Vi vidste knapt, hvor vi var. Vi lodded og fandt farvandet urent. — Lad gaa ankerne, bød kapteinen. Der laa vi. Vi hadde det ganske stille ombord. Vesle Einar laa i sin køi og sov saa trygt og godt, at han fik rent røde roser i kinderne; men vi andre kunde ikke sove stort; skuden laa slemt til, naturligvis, og det hele var slettes ikke, som det skulde være. Det skjønte vi ogsaa paa kapteinen. Han var urolig, han spiste ikke og hadde ikke blund paa sine øine hele natten igjennem.

Udpaa morgensiden røk der saa op en storm af øst; skuden ruller som et hjul; hun har sommetider mastetoppene næsten i sjøen, og for hver rulling merker vi, hvorledes lasten

forstuver sig; hun retter sig for hver gang mindre op. Til slut har vi ikke andet at gjøre: vi maa gjøre os selv til vrag; efterpaa faar vi da sætte vort haab til baadene og lykken. Einar sover endnu. Vi kapper masterne. Vi blir klar fokkemast og mesanmast, stormasten knuser i faldet to af vore livbaade, river dækket op og blir hængende i læ side. Værre kunde vi ikke ha det.

Midt i al uroligheden ser vi vesle Einar staa agter paa halvdækket. — Er det galt, far? spurgte han.

— Gaa bare ind, du gutten min, sa kaptein Eilertsen; — og bliv i køien din, til jeg sier fra til dig.

— Ja, god nat da, far! sa Einar og gik ind igjen.

— — Sjøen skylled over os i ett væk. Vi fristed at lappe over hullet i dækket med gamle seil og presenninger; men det nytted lidet; og lidt efter lidt sank hun helt under med forskibet. Agterskibet holdt sig endnu et godt stykke over sjøen. Vi hented op et lidet vandfad og proviant, og saa krøb vi sammen paa halvdækket og holdt os fast, saa godt vi kunde, alle nitten. — Nu gaar snart sjøen ind gjennem kahytsdøren, sa kaptein

Eilertsen; — nu er det vel bedst, jeg henter gutten min.

Vi vilde naturligvis alle gaa efter vesle Einar; men kapteinen vilde plent gaa selv. Han blev længe borte; tilsidst kom han ud igjen med gutten i armene; han hadde klæd paa ham og tullet ham ind i et par uldtepper; udenpaa dem igjen hadde han slaat en gammel seilfille.

Han krøb bort til os andre igjen og satte sig hos os, med gutten paa fanget. — Sov du, gutten min, sa han og trykked ham op til sig.

En skulde næsten tro, gutten sov igjen. Om lidt rørte han paa sig inde i tepperne, stak næsen frem og saa sig omkring. — Far, sa han; — det blaaste mye værre den gangen nede i Mobile, da vi rodde over barren; og du sa, det var næsten farligt.

— Ja, mye værre, vesle Einar. Sov du, gutten min, sa kaptein Eilertsen.

— — Slig sad vi da time efter time. Lidet muntert var det, og snaue var udsigterne. De fleste af os var saa overtrætte, at armene var rent lamme. Vi hadde én livbaad igjen; men den laa forud og slang mellem ruffen og bagbords række. Vi kunde umulig faa den til at flyde, før det satte

ind med roligere veir. Og alt dybere sank vi i for hver time.

Den gamle tømmermanden vor var den eneste, som sad og prated; men det var med sig selv, han prated, eller kanske med Vorherre. Han var gammel og udsliten. Saa lar han sig glide ned fra hyttetaget, der vi sad. Han blir staaende i vandet til opunder armene; staar bare og ser langt paa os med sine smaa, vaade, graa øine. — Ja, farvel da, gutter! sier han.

Kaptein Eilertsen vakk i og forstod vist først ikke, hvorledes det hang sammen.

— Aa skam dig, tømmermand! skreg han.

— Gud velsigne Dere, kaptein Eilertsen! sa tømmermanden sagtmodigt. Saa vugged han hid og did, der han stod; en sjø kom og la ham paa ryggen, og han blev borte for os.

Da la kaptein Eilertsen ansigtet i den ene haand. Jeg hørte, hvorledes han graat, mens han alt fastere klemte armen om gutten sin.

En halv time senere krøb seilmageren ned fra hyttekanten oppe i luvart, vinked bare mod os og blev borte paa samme viset.

— — Timerne gik; det var alt høit paa dagen; men veiret var saa graat, at vi ikke

kunde skjønne, enten klokken var saa eller saa. Nu sad vi alle med vandet helt oppe over knærne vore. Vesle Einar vilde ikke længer holde sig rolig inde i sine uldtepper og sin seilfille. Han hadde stukket hodet frem, og sad hele tiden og saa sig om. — Skal jeg synge for dig, far? spurgte han, ret som det var, mindst hver halve time. Men kaptein Eilertsen rysted bare paa hodet. — Sid stille du gutten min.

Nu var det kokken det gjaldt. Jeg kjendte ham næsten ikke igjen, saa forandret var han i ansigtet. — Jeg greier det ikke længer, kaptein, sa 'han med hæst maal.

— Prøv at holde dig fast, min kjære, snille Anders! sa kaptein Eilertsen.

Kokken smilte ligesom, nikked mod kapteinen, la ansigtet næsegrus mod hyttetaget og bored neglene ind i plankerne, mens sjøen alt i et skylled over ham.

Der gik et kvart eller saa. — Skal jeg synge for dig, far? spurgte vesle Einar igjen.

Kaptein Eilertsen fik ikke tid til at svare. Kokken havde sluppet taget med den ene haand og saa op mod ham. — Farvel, kaptein Eilertsen, og tak for — —

— Syng du, Einar min, sa kaptein Eilertsen.

Og vesle Einar sang med sin klare, bløde stemme, akkurat som om kveldene i magsveir i kahytten:

Det lysned i skogen, da ilede jeg frem,
snart stod jeg, hvor bakkestupet skraaned,
jeg saa den vide bygd, jeg saa mit kjære hjem;
jeg saa, hvor de fjerne aaser blaaned.

— Skam dig, kok! Hvad tænker du paa? skreg kaptein Eilertsen; — hører du ikke, endog vesle Einar — —

Kokken krabbed sig fast igjen og blev siddende. Der var nok baade en og anden blandt os, som var udsliten og overtræt, og mangen gang hadde mest lyst til at lade det gli lige ud, slig som tømmermanden og seilmageren, og være fri det hele; men vesle Einars sang førte én altid paa andre tanker; for han sang fort væk. Saa sang han «Den lille Lotte tænkte», og saa sang han om «Den prægtig klædte sommerfugl»; og da det var paa det aller værste med os, sang han «Den norske sjømand er et gjennembarket folkefærd», og da kunde vi jo ikke andet end bli siddende.

Tilslut kom da den svære russiske damperen og fisked os op i sidste øie-

blik. Han berged sytten mand, russeren altsaa, foruden gutten da. Men kokken mente jo, at russeren ikke hadde fundet en eneste mand at berge paa vraget, hvis ikke vesle Einar i al sin troskyldighed hadde sunget liv og kraft i os.

HALVOR HALLINGEN.

Der laa fire norske skibe i den amerikanske lasteplads, barkskibene «Fimbul», «Sol; streif», «Anna Helena» og fuldriggeren «Jøkul». «Jøkul» var det største skib, som paa den tid laa i havnen; og det blev derfor alle normændenes stolthed. Skipperne gjorde krus af «Jøkuls» unge, brunkindede kaptein, som ikke hadde været hjemme med skuden paa seks aar; og gutterne fra de andre tre norske kunde ikke nægte for, at de var lidt svage for Jøkul og dens besætning. Skuden var jo at se til som en manowar, og alle gutterne derombord var jo af første sort — ægte gutter fra Kristiania, Drammen, Horten og Arendal, med undtagelse af understuerten da — Jøkul hadde nemlig to stuerter behov til sin seksten mands besætning — for understuerten var neger,

paamønstret i Port au Prince under et af kapteinens mange godmodige indfald.

Var understuerten neger, saa skal Vorherre vide, at selve stuerten ikke var af den race; for stuerten ombord paa «Jøkul», det var Halvor Hallingen sjelve, født i Gol i Hallingdal, sjømand af liv og sjæl, trods bondeætten, lyshaaret, blaaøiet, godmodig og kjæmpestærk. Han var som et flag for dem alle, naar gutterne var iland. Der hans umaadelige skikkelse gik i spidsen, veg de fremmede undaf. — Hurra, der kommer de norske! Og begyndte han at sprætte og gaa en halling i dansebodeme i Rio eller deromkring, da kjendte spanjolerne sig temmelig tynde i læggene.

Og snil var Halvor Hallingen med de umaadelige kræfter, det var vist og sandt. Han hadde rigtignok engang klemt en tomme indmad eller to ud af en portugiser nu senest nede i Vestindien, saasom portugiseren hadde stukket efter anden-styrmand en kvæld paa kaien. — Men midt under den værste beklemmelse hadde portugiseren kommet paa bedre tanker og bedt for sig. Halvor Hallingen løsned paa armtaget; og indmaden hadde gaat ind igjen, forsikred gutterne.

Ret hernede i Adelaide i Australien hadde

han knebet en runner paa dækket i kvældingen. Runneren hadde en baad med en medhjælper i forud under sprydet, og selv lusked han om paa dækket. Det var letmatrosen, Kristian fra Horten, og dæksgutten, Hans fra Onsø, som han skulde liste iland efter glimrende løfter. Halvor Hallingen kneb ham lige ved bakken og slog armene om ham, saa det knaged i ribben og knokler. — Haaber, du er ligesaa myg og glat i stilværket som i samvittigheden, sa Halvor Hallingen og holdt runneren ud over rækken.

Runneren fik vridd frem en revolver og vendt den mod ham. — Det skulde gaa ilde med dig, ifald jeg slap taget her udfor skudevæggen, sa Halvor Hallingen og klemte bedre til. — Giv mig revolveren du; sig saa pent om forladelse og prai den kjæltringen, du har forud i prammen, saa jeg ikke behøver slippe dig ret i sjøen.

Saa gjorde runneren; og Halvor Hallingen lod ham deise ret ned i prammen, som kom listende frem langs siden. Men revolveren har skipper Høk paa «Jøkul» den dag idag; og dæksgutten Hans og letmatrosen Kristian har svoret paa, at de aldrig mere vil træffe aftale med nogen runner. — —

Det var saaledes mest overfor portugisere, runnere og ondskabsfulde mennesker, at Halvor Hallingen lod sine svære kræfter komme til anvendelse. Overfor kammerater og landsmænd var han godmodigheden og hjælpsomheden selv. Og alle de norske gutter, som fandtes i den havn, hvor fuldriggeren «Jøkul» laa, syntes at det var en hel pragt at ha landlov sammen med Halvor Hallingen. Med ham i spidsen kjendte de sig som herrer paa brygge og i værtshus.

— — *Saylors Arena* var det fornemste forlystelsessted for sjømænd i denne havn; her spilled negere banjo, piger sang, og selv den ringeste dæksgut tituleredes *sir* og *captain*. For øieblikket optraadte ogsaa «Verdens absolut stærkeste mand» i *Saylors Arena*. Han svinged skippundslod, bøied jernstænger og gik omkring nøgen til bæltestedet og bød tyve dollars til den, der kunde lægge ham overende. Der gik frygtelige rygter om, hvor ilde det hadde gaat en irlænder, som hadde forsøgt at prøve kræfter med kjæmpen for en maaneds tid siden. Irlænderen var blit klemt, vrid, maset, saa ingen kjendte ham igjen efterpaa; han var blit ødelagt for hele livet; han hadde begit sjøen, gaat over til de vakte, og drev

nu et melkeudsalg paa en anden kant af byen — sa man.

De norske gutterne hadde været afsted og set paa kjæmpen, saa ofte de bare hadde landlov; og nu gik de bare og vented paa den dag, da Halvor Hallingen ogsaa skulde iland — han maatte da kunne greie en slig kjæmpe.

Saa kom da endelig fredags kvælden. *Saylors Arena* var stappende fuld af folk; og flere fulgte efter, da de saa det lange tog af norske gutter med den svære lyse Halvor Hallingen i spidsen toge fra kaien og op mod huset. De norske fyldte den ene snip af lokalet; der sad halve mandskabet fra «Anna Helena», «Jøkul», «Solstreif» og «Fimbul», vel barberede med kulørte skjorter og bløde hatter, lod skillingerne rulle, værre end om de var plantageeiere allesammen; og saa lo de himmelhøit af alt det, som «kjæmpa» tog sig fore. Da han saa bød sine tyve dollars til den, som kunde lægge ham overende, blev der ingen grænser for morroen. — Gaa frem, du Halvor, mumled de og puffed ham i siden; — du greier da slig en høisæk som den der, slik e dyne!

Halvor Hallingen reiste sig og gik frem

med et forlegent smil. Han vrængte af sig trøien og slængte den og hatten bort til kammeraterne. Saa staar han ret ansigt til ansigt med kjæmpen, som staar der nøgen til livet og gnider sig opover armene. Det er aldeles stille i lokalet; ikke engang et glas klirrer. «Kjæmpen» trykker hans haand paa amerikansk vis — og saa skal kampen begynde. De slaar armene om hverandre, og man kan i samme øieblik baade se og høre hvorledes «kjæmpen» med en voldsom kraft slaar sit hoved opunder Halvor Hallingens hage.

— Skaller du og! sier Halvor Hallingen og spytter ud en tand og lidt blod. Saa klemmer han til; men om et øieblik retter han sig, holder modstanderen et stykke ud fra sig og sier forundret: — Du bruger olje og listighed du, naar du sier, du vil ta ærligt ryggetag. — Han tørrer sine hænder, først den ene og saa den andre, bag paa bukserne. — Men her skal du kjende tørre næver.

— Hurra Halvor Hallingen! Gi dig ikke! brøler gutterne.

Man kan høre, hvorledes det knaker i ben og muskler — saa skal «kjæmpen» til at synke langsomt bagover, mens hele salen jubler. I samme øieblik lægger han munden ind mod

Halvor Hallingens øre; man tror, han vil bide, men det gjør han ikke. Halvor Hallingen ser paa ham; de vældige arme slutter lige tæt til, benene staar lige spændte; «kjæmpen» holdes i samme hældende stilling. Slig staar de og ser hverandre ind i ansigtet et kort øieblik — saa retter Halvor Hallingen sin modstander op igjen, slipper taget, ryster paa hodet og gaar bort til kammeraterne igjen.

— Falsk spil! Falsk spil! brøler publikum, mens «kjæmpen» staar og ser sig hoverende om midt i salen.

— Kom lad os gaa, gutter, sier Halvor Hallingen; og han og kammeraternes lange række smyger sig ud gjennem døren, lidt mindre høirøstede end de kom.

— Nei, jeg skal si dere det, sa Halvor Hallingen; — han derre kjæmpen var ikke nogen engelskmand; han er norsk han, og han er fra Hallingdal som jeg; det sa han i øret paa mig, netop da han skulde i bakken — og saa var det jo synd at ødelægge levebrødet for en landsmand.

*

I de paafølgende dage brauted «kjæmpen» i *Saylors Arena* værre end nogensinde; og

der gik store rygter om, hvorledes han nu netop hadde knækket en diger normand ogsaa. Naa, det gik endda an; men værre blev det, da endog kaptein Høk lod til at tro, at Halvor Hallingen virkelig hadde fundet sin overmand. — Det var jo en landsmand jo, kaptein, forklarte Halvor Hallingen; — han er fra min egen hjembygd.

Men da lo kaptein Høk. — Nei, den var god! Ved du, hvor han er fra? Han er født i Winconsin; og forældrene hans er fra Fredrikshaldskanten — men rigtignok fra den gale siden af Idefjorden.

— — Etpar dage senere hadde Halvor Hallingen sig en tur iland igjen. Han hadde dæksgutten med sig som vidne. Nu skulde «kjæmpa» ha juling; naar han ikke var ordentlig fra Fredrikshald engang.

«Verdens absolut stærkeste mand» hadde ikke gjort saa mange turene rundt paa gulvet i *Saylors Arena* den kvæld, før han atter stod ansigt til ansigt med Halvor Hallingen. Men idag var Halvor bleg, og han smilte ikke. Nuvel, der var ikke andet at gjøre; de røg sammen, og det varte ikke længe, før «kjæmpa» gik i gulvet, saa det sang i hele lokalet.

— — Jeg trodde, Halvor var blit gælen,

jeg, fortalte dæksgutten senere; — han vilde ikke gi sig, ser Dere; han klemte og slog denne stakkars kjæmpa, saa det var rent skam at se paa det; og saa skrek han paa Wisconsin og Idefjorden uafladelig. Jamen trodde jeg, han mindst var gaat fra vettet lel — —

— — Senere vilde naturligvis gutterne fra de norske skuderne hver evige kvæld afsted for at se paa «Verdens absolut stærkeste mand». Men de fik ikke se ham mere; *Saylors Arena* drev indtil videre bare med negersangere og en vanskabt dværg af fyrstelig herkomst.

HEBRÆERE.

I en nordamerikansk havn gik jeg ombord i en stor tysk damper for at reise hjem nogle dage før jul. Skibet skulde gaa tidlig om morgenen, og passagererne kom derfor ombord lidt efter lidt hele natten udover.

Jeg hadde selv intet, som bandt mig iland, faa eller ingen at ta farvel med; og derfor kom jeg ombord i god tid — blandt de aller første. Der var lys i alle trapper og saloner. Den haandfuld passagerer, som allerede var kommen ombord, hadde allerede for de flestes vedkommende fundet sine sovesaloner og gaat til ro. Der hersked stor stilhed ombord, omtrent som i et hotel ved to tre tiden om natten. Bare dampen, som stadig trykked og pusted, og enkelte lette skridt over dækket, minded om, at dette var en «racer», som om faa timer skulde afsted over Atlanteren.

Midt i denne stilhed høres intens passiar fra en af de midtre hovedsaloner, et hurtigt tysk med fremmed syngende akcent. Veien til min køie gaar gjennem denne salon. Den talende viser sig at være en liden jøde paa omtrent femti aar. Han er klædt i en lang graa kappe; hans ansigt er gulligt i en ramme af langt sort bølget haar og et kulsort Kristusskjæg, saa blødt og sort, som om det aldrig skulde have kjendt saks eller kniv.

Det er en af damperens officerer, han har faat fat i; og hans ivrige passiar bestaar bare i at fortælle. Han gestikulerer; han slaar sig for brystet, tar sig for panden som i svimmelhed; han rækker hænderne ud alt i et. Og hans blide mørkebrune øine skifter i glansen, eftersom han fortæller. Det er bare forundringen over Amerika — som han har besøgt for første gang — der gir sig udtryk paa denne stærke maade.

Saasnart han faar se mig, vil han trække mig ind i passiaren, eller rettere faa mig til tilhører. Da jeg imidlertid vil gaa videre mod min køie, ser han bedrøvet paa mig og sier helt barnligt:

— Men De vil da vel ikke lægge Dem nu? De vil da vel være paa dækket, naar vi

gaar ud? Det er jo storartet. Ikke sandt, vi to kan spadsere paa dækket sammen? Kan ikke vi være sammen paa denne reise? Jeg er fra Bøhmen, mit navn er Salomowski, Isidor Salomowski.

Jeg undskylder mig i et par ord og gaar videre til min køie. Der indenfra, mens jeg ordner min løse bagage, hører jeg, at der kommer flere passagerer, en for en; og hele tiden hører jeg den lille jødes ivrige passiar. Jeg hører ogsaa, at han henvender sig til næsten hver eneste passager, som kommer, akkurat som til mig; og for hver en, som med en undskyldning gaar fra ham, sukker han og sier: — Ach! Og vi skal dog være sammen i over otte dage! — —

Det lakker mod afgangstiden. Jeg gaar op paa dækket ad en anden trappe og sætter mig aller agterst. Der blev jeg siddende, helt til længe efter at skibet var kommet ud. Først da byens lys ikke længer kunde skimtes, landets konturer saavidt kunde anes, og selve Atlanterens lange dønninger slog mod skibssiden, reiste jeg mig for at gaa ned igjen.

Paa en af bænkene langs maskinrummets skylight sad den lille bøhmiske jøde i sin lange graa kappe med kraven brættet

op over ørene. Han reiste sig og saa paa mig.

— Ach, er det Dem! Har De ogsaa siddet heroppe! Og jeg ikke vide det — —

— Jeg trodde, De sov.

— Ach, jeg har jo siddet her den hele tid, og ganske, ganske alene; mens De har siddet et stykke borte. Ach, det var skade!

*

Dagen satte ind med rusket veir, adskillig bris og slingring. Den lille jøde var den dag ikke at se — og mange mange med ham. Vi var høist en ti tolv passagerer fremme til maaltiderne. Tjenerne fortalte os, at der alligevel var over seksti salonpassagerer. Bare vi fik pent veir, saa vilde vi nok faa se dem.

Og ganske rigtig: Næste dag var det rigtig fint, aldeles klar himmel, bare en ganske svag bris, ikke stort mere end et pust; og sjøen var ogsaa ganske magelig. Lidt dønning var der naturligvis; men den var lang og behagelig. Dertil var det aldeles mildt som paa en rigtig god vaardag — en forunderlig decemberdag!

Passagererne kom lidt efter lidt paa dæk; man kom i tilfældig passiar med hinanden; man sad tilbords sammen; en smule bekjendtskaber knyttedes — og lidt efter lidt gled livet ombord ind i den lange sjøreises vante ensformighed.

Den lille jøde hadde øiensynlig været ængstelig, mens den smule ruskveir stod paa. Han var helt bleg, da han atter kom paa dæk; han var indhyllet i sin kavai, saa man næsten ikke saa andet end de mørkebrune øine, som rolige gled dækket over fra passager til passager. Men da han blev lidt fortrolig med den forunderlige lune luft og solen paa den klare himmel, tøed han op; han slog kraven ned igjen, og hans gule ansigt smilte mod solen og mod hvert ansigt, der vendte sig mod ham.

Eftersom dagene gik, blev hver enkelt ombord mere sig selv; man fik rede paa, hvorledes hver enkelt skulde tages. Den lille jøde blev straks kjendt af alle. Tyskerne snudde gjerne ryggen til ham og mumled «verkehre nicht mit juden;» englænderne hørte godmodig paa hans prat; og to meksikanere lo himmelhøit med hvide tænder over alle hans barnagtigheder.

En lang preussisk reserveofficer, stamgodsbesidder og munter kammerat, hadde fortalt alle de historier, han kunde, og gjort alle de morsomheder og overraskelser, som kan gjøres ombord i et skib; nu var han forsaavidt tom, og han gjorde den lille jøde til gjenstand for sine videre morsomheder — ofte pudsigt, altid hjerteløst raat.

En kvæld i røgesalonen, mens kjedsommeligheden var paa sit høieste, foreslaar preusseren, at man skal vise hinanden fotografier — det er der underholdning i. Han viser frem sine, en hel mappe fuld. Der er billeder fra det preussiske gods, portrætter af slægt og venner, landjunkere og stramme officerer. Enkelte andre trækker albums frem; den ene meksikaner henter et fint, parfumeret skind-étui og omdeler billeder fra Vera Cruz og fra Meksikos fornemste saloner.

Tilsidst retter preusseren sine øine paa jøden. — Men Isidor Salomowski, hvor blir der af Deres?

— Ach, jeg har kun ét, og det — —

— Hvad for snak! Frem med det! Det koster jo intet; vi skal ikke slide paa det.

Den lille jøde aabned sin store lommebog og tog frem et temmelig stort aflangt fotografi.

Han kasted et blik paa det, før han leverte det fra sig. — Det er min mor, min hustru og mine tre smaapiger.

Den overgivne preusser greb billedet, saa et øieblik paa det og brast ud i en voldsom latter. Han slængte sig paa en af salonens sofaer, stirred paa billedet og vred sig i latter. — Herregud, for næser! Herre Jemini, for snabler!

Jødens ansigt blev blaagult; hans læber dirred, og hans øine blev uhyggelige; man kunde i dette øieblik tro ham til hvadsomhelst. Men i et nu skifted hans udseende igjen; han lod de knyttede hænder synke; de spændte ansigtsmuskler glattedes ud igjen, og hans øine fik bare et dybt sørgmodigt udtryk. Han saa stille omkring paa alle de tilstedeværende og rysted bebreidende paa hodet; derpaa sukked han dybt, gik hen til preusseren, tog billedet lempelig ud af hans haand og gik ud paa dæk uden et ord.

Man bebreided preusseren paa det heftigste, hvad han hadde gjort. Han angred sig og forsvandt fra røgesalonen. Om en stund kom han ind igjen; da hadde han jøden med sig. Dennes ansigt straalte af henrykkelse; og ingen kunde mærke paa ham, at han

hadde lidt en forsmædelse saa kort tid forud.

Men længer udpaa kvælden hadde preusseren i forening med et par andre passagerer og nogle af skibets folk faat indbildt jøden, at vi gik en forfærdelig orkan imøde — det vilde bli en frygtelig nat. Enden blev, at jøden den nat laa med korkebælte paa sig i køien, og fik ikke et øiebliks søvn. Var efterpaa selvfølgelig til latter for alle og enhver.

*

Der var ogsaa en anden jøde ombord; men at han var jøde, kunde ingen se. Han var høi og stærkbygget med blondt haar, yderst soigneret og færdedes omkring med en meget overlegen mine. Hans navn røbed ham hellerikke. S. La'Zaire skrev han sig; og vi stakkels passagerer tænkte straks paa den franske historie og forsøgte at finde oprindelse til dette navn blandt guiser, bourbonner eller denslags.

Denne La' Zaire saa ikke engang til den kant, hvor den lille Salomowski gik; han ringeagted den lille bøhmiske jøde i en grad som ingen anden, og han la gang paa gang for

dagen, at han ingenlunde likte sig i jødens selskab. Et par gange hadde Isidor Salomowski forsøgt at tale til ham; men altid hadde han faat et foragteligt blik; og La' Zaire hadde snud ham ryggen. Da blev den lille gule Salomowski staaende der med knyttede hænder, tyggende paa sine læber og rullende med sine øine, som om han lig en kat var parat til at sætte lige i ryggen paa den blonde.

Endelig kom det til et aabent brud mellem disse to. Jeg var selv nærmeste vidne til det. En eftermiddag sidder jeg med den lille Salomowski oppe paa dæk, netop som den store blonde kommer spadserende forbi. Salomowski reiser sig og nikker til ham. — Ach, hr. La' Zaire, De gaar altid forbi. Hvorfor kan vi ikke tale sammen? — — —

Den blonde maaler ham foragtelig. — De og jeg?

— Ach, hr. La' Zaire! Jeg har ikke en eneste ven her ombord; og De kunde dog holde med mig. Vi kunde jo ha saa meget at tale sammen om.

Den blonde ryster foragtelig medlidende paa hodet. Isidor Salomon! hvisker han og gaar videre.

Da sprætter den lille bøhmer op. Han

slaar sig for sit bryst og ser mod dækket, mens han taler stakaandet fort. Han løber de faa skridt efter den blonde og stopper ham op; han taler saa hurtig, at ordene næsten gaar i et. — Ja ja, De er ikke den første, jeg saa, som lod en af sine egne i stikken, ifald han trodde sig selv skjult. Ach, der gives slette jøder! Slette! Slette! Ach Simeon Lazarus, De er slet skjult! Tror De, De kan bedrage en gammel jøde. Nei, nei! Ach Simeon Lazarus, har De ikke faat saa megen støtte af vort lille forsmædede samfund, at De har lært broderskabets nødvendighed? Jeg er jo alene; jeg tigger jo om at faa være sammen med de andre. — —

Den store blonde gik rolig sin vei; og lille Salomowski daled igjen ned paa bænken ved min side. Han var i et voldsomt oprør; hans bryst bølged, og han knytted hænderne, saa de blev hvide som kridt.

— De trænger dog ikke hr. La' Zaire, sa jeg for ialfald at si noget.

— La' Zaire! La' Zaire! hvisked den lille bøhmer. Simeon Lazarus heder han, og jøde er han; men han skulde ikke! Nei han skulde ikke — — —.

Fra den dag af hersked der et altopslu-

gende fiendskab mellem disse to jøder. De spadserte paa hver sin side af dækket; og naar den ene kom ind i en salon, hvor den anden allerede sad, gik denne straks ud. Man kunde endog se den lille Salomowski staa paa dækket og knytte hænderne efter den store blonde; mens denne igjen paa sin side hadde tusind maader at hade den anden paa.

En dag ved middagsbordet hadde den store blonde rekvireret champagne til sin mad. Da champagnen blev serveret, strakte Isidor Salomowski sig skraa opover mod den blonde og sa, saa hele salonen hørte det: — Pris den Herre Zebaoth og drik en billig rødvin. De har ikke schtrube til Pommery sec!

Et mere hadefuldt uvenskab hadde ingen ombord været vidne til.

*

Saa blev der julekvæld ombord. Der hadde været lidt ekstra servering, der hadde været musik i salonen, og en af de engelske passagerer hadde holdt lang opbyggelse. Alle de mandlige salonpassagerer var blit enige om at tilbringe den sidste del af kvælden sammen i røgesalonen. Kun til de to jøder var der af flere aarsager ikke skeet nogen henvendelse.

Man samledes i salonen ved nitiden. Da sad allerede hr. La' Zaire der. Han lod som ingen ting og saa formelig ud til at være i julekvældstemning. Kun de færreste vidste, at han var jøde. Tiden gik med historier og adskillig gemytlighed.

Jeg hadde allerede et par gange lagt mærke til noget mørkt, som gled forbi udenfor salonvinduerne; først hadde jeg tænkt, at det var styrbords vagter, men siden kjendte jeg Isidor Salomowskis opslaaede krave. Saa aabnes salondøren, og netop Isidor Salomowski stikker sit hode ind. — Ach, kan jeg ikke faa lov at komme ind? Jeg kan dog ikke bringe misstemning.

Der blev gjort plads til ham, og stemningen sank øiensynlig en smule; især laa der misstemning over hr. La' Zaires ansigt.

Lille Salomowski strøg sig over ansigtet. — Ach, jeg gik derude saa ensom. Ingen at tale med; og ret herinde sad firti mennesker sammen. Ach, jeg kjendte mig meget ensom! En juleaften, det er det, vi jøder savner; det bringer ærlige brave mennesker sammen; man tilgir, og man glemmer; og det er noget, som forener alle, alle, og gjør alle gode; og man kan tale til hvem man vil, og alle

er venlige. Ach, jeg skulde mangen gang ønske — — —

— — — Preusseren hadde fortalt alle de historier, han kunde; og nu hadde han faat den idé, at ialfald en af hver nationalitet skulde fortælle en historie, karakteristisk for sin nation. Man var mærkelig villig til at fortælle. Begge meksikanere fortalte; to tre tyskere misforstod det hele og fortalte historier af «Fligende Blätter»; en englænder fortalte en sødladen julehistorie med adskilligt af søndagsskolen over sig; og en kanadier fortalte en amerikansk-kanadisk udleveringshistorie, om hvorledes tyven sad paa den amerikanske side af grænsen og forhandled med den bestjaalne paa den kanadiske side.

Saa falder atter preusserens øine paa den lille bøhmer, og han sier:

— Naa Isidor Salomowski! Nu maa De til.

— Ach nei, jeg kan ingenting.

— Kan De ikke om Jonathan Silberstrahl eller Elias Goldhahn? Eller om den gamle Ephraim, som hadde sin datter under en glasklokke?

— Ach snille hr. løitnant, jeg kan ingenting.

— Men De skal fortælle. De er i godt lag.

— Ach ja, det er jeg virkelig; men jeg kan kun en eneste historie.

— Ja vel, frem med den.

— — Den lille jøde hadde rullet sig en cigaret; han tændte den ikke, men sad bare og dreied den rundt mellem fingrene og saa paa den, mens han fortalte:

— I Bøhmen, i den by, hvor jeg nu bor, boed der engang en gammel jøde. Han hadde mange barn og var meget fattig; derfor tynged det ham bestandig, at den ældste søn, som skulde bli forældrenes støtte, var saa liden og bleg og dertil altid sygelig. Men den gamle var som sagt meget fattig og kunde ikke holde sønnen hjemme længer end høist nødvendigt. Da gutten netop hadde fyldt sine fjorten aar — det var endda tidlig paa sommeren — sa derfor den gamle far til ham: — Nu maa du ud i verden og prøve din lykke. Her er fire gülden og et par nye sko. Her i byen er intet at gjøre for dig; jeg har talt baade med selve rabbineren, foruden med Jonas Rosenstein og Simeon Laubitsch; de sier alle, at her er intet for dig at faa. Det er ikke mere end otte dage, siden Ephraim Markowskis ældste søn maatte reise herfra, fordi her intet arbeide var at faa for ham. Derfor skal du

følge mit raad og gaa til Prag. Jeg kan desværre ikke skaffe mere end disse fire gülden; men hvis du er rigtig sparsom, kan du nok faa logi og mad for disse penge, indtil du naar Prag. I ti dage kan den vei gaaes. I Prag skal du søge den gamle urmager Moses Edelbaum og hilse ham fra mig, saa skal du nok se, at han skaffer dig noget. Saa faar du gaa i Guds navn; det er ligesaagodt straks som senere, for her staar hungeren for døren, hvis det ikke snart blir færre af os. Hold dig tør paa fødderne og vær forsigtig om din helbred, saa skal du se, at du blir kvit din hoste, og Vorherre vil nok hjælpe dig.

Saa gik den lille sygelige gut — her skalv Isidor Salomowskis stemme — paa mindre end en dag var han borte fra sine sødskende, sine smaa kammerater og sin barnslige leg. Før han vidste ordet af det, stod han ude paa landeveien med fire gülden i lommen, en liden kjæp i haanden og hele den ukjendte verden og dens alvor foran sig. I de første nætter sov han ikke; han laa i de fremmede værtshuse og græd den hele nat. Og hvor han kom, og hvor han færdedes, mærked han altid, at jøden stod præget i hans ansigt; og man var ikke saa god mod ham, som mod

andre, selv om de var større og stærkere. Hvor han længted efter gamle Moses Edelbaum! Da skulde al sorg ophøre; han skulde faa arbeide og sende penge hjem til forældrene og alle de smaa sødskende.

Han kom til Prag. Han søgte Moses Edelbaum; men der boed ingen af det navn paa det sted, som hans far hadde opgivet. Da blev den lille gut ræd; han gik til rabbineren, og hos ham fik han vide, at Moses Edelbaum var død for over et aar siden. Da sank den lille sygelige gut aldeles sammen. Han hadde ikke spist i de sidste tolv timer, og denne skuffelse dertil var for meget for ham. Han faldt i en stærk feber og blev fra rabbinerens trappe bragt lige til det jødiske lazareth. — Ach ja! Ach ja! Hvorfor skal jeg fortælle denne historie? Den er jo meget lang og sommetider meget sørgmodig. Den lille gut kom ud af lazarethet og fik arbeide ogsaa; han hadde neppe lært at skrive og læse; men han lærte sig selv om nætterne og i fristundene. Ach ja! Hans forældre og sødskende led aldrig mere nød; og han selv, han har nu et smukt, for ikke at si et rigt hjem; han er nu en af eierne af den fabrik, hvor han tjente sin første skilling, som den usleste lille løbergut

— og dog, alligevel martres han hver dag af andre menneskers foragt. Jøde! Jøde! Han skal snige sig langs vinduerne i haab om, at man skal kalde ham ind; han tigger om et smil og et øiebliks samtale; og naar han er alene, da vrider han sine hænder og ønsker, at der ikke fandtes jøder til — og hellerikke kristne.

— — Det var blit dødsens stille i røgesalonen, ikke et ord, ikke som et pust engang. Saa skjæres stilheden med et af. En tændstikke, der voldsomt rives af mod et askebæger. Den lille Isidor Salomowski sætter fyrstikken hen til sin cigaret, slaar sin kappe om sig og gaar ud.

Lidt senere reiser ogsaa den lange La' Zaire sig og forsvinder. Der gaar kanske ti minuter, saa reiser ogsaa den preussiske reserveofficer sig og sniger sig efter. Han kommer tilbage igjen inden et minut eller to; han er bleg og øiensynlig bevæget. — Nu sidder de to aller agterst, lige ved den store trossekurven; og La' Zaire holder sin arm om den lille Salomowskis skulder.

— Verfluchtes komplot! sier en stor fed tysk-amerikaner slapt, afgjørende.

— Pfui! De er dog for lumpen! rent

hvæser preusseren mod ham. — Jeg har været for overgiven, men De — —

Han har holdt en knyttet næve op mod den tykke tysk-amerikaners ansigt; men nu lar han den falde; thi netop i dette øieblik lyder der sang ind til os gjennem den aabne salondør. Aller underst et par violiner, og over dem mange mange stemmer.

O Herre Krist dig til os vend,
din Helligaand ned til os send.

Det er matroserne, som synger forud i folkelugaren.

SKIPPER GREGERSEN, IKKE ARONSEN.

Nei, den skipper Gregersen paa «Josephine», det var en aldeles umulig fyr; det var hele mandskabet paa det rene med. De hadde nok faret med uvittige skippere, nogen hver af dem; kokken kunde saaledes fortælle om en, som vilde ha blankpudsede sko og renbørstede klær hver eneste dag endog midt ude i Stillehavet. Ja, den karen var endog saa ugjenerlig raa og uopdragen, at han stod spiller naken agter paa halvdækket og lod sig spyle af kahytsgutten akkurat som en anden gris.

Og gamle Hans Tømmermand hadde saa sandt for Vorherre engang faret med en grisefant, som var i den grad raa og gudsforgaaende, at han aad blaaskjæl og anden urenslighed, som han hadde paa en glaskrukke, værre end en franskmand, for ikke at si russer — for russeren han er raaest af alle.

Og Børre, ældste matrosen, han kunde fortælle om skipper Evertz paa «Tamerlan», som var af den sorten, at han hadde en whiskydunk med kran i staaende paa en hylde inde i køien sin og drak sig saa forstyrret, at han kom tørnende ud paa dæk midt om natten og skreg, at skuden var fuld af hvide rotter. Og da saa Børre og anden styrmand vilde hjelpe ham ind igjen, slog han Børre midt i ansigtet med knytnæven. Slem var altsaa skipper Evertz paa «Tamerlan»; Vorherre forlade ham, hvis han lever; men han var da ikke saa fuld af dagstøt ondskab og uleilighed, som denne inmarle Gregersen.

Og Ellef, letmatrosen, og Torger jungmand hadde ogsaa smertelige erindringer om skippere, som mest hadde været slig, at det ligesom kjendtes baade her og der efter dem fra ryggen og helt ned mod haserne. De hadde været slemme nogen hver, paa sin maade da; men denne skipperen paa «Josephine», han var ekstra. Slig som han hadde ingen været; ingen kunde være saa sidgrætten, saa lastet med ondskab som han. Altid gren han; altid hadde han fantord. Han var altid lige lei og grov; naar han da ikke sommetider ligesom frisked sig med at være rent ilsk som

en røskat. Han var igrunden værst, naar han lo; for det gjorde han bare, naar han var rigtig sint; men da gliste han værre end et skilderi. Herregud, saa liden glæde Vorherre maatte have af Gregersen! — Og endda hadde han faat skude A. 1. paa syv hundrede tons.

Styrmændene mente det samme, det kunde gutterne skjønne; for gutterne de hadde først bare hvisket sig imellem om skipperen; og saa hadde de lidt efter lidt begyndt at snakke høiere, og ingen af styrmændene hadde hysset paa dem, uden en enkelt gang, naar skipperen pludselig hadde vist sig paa dæk.

— En faar probere at ta ham med det gode, sa Halvor, baadsmanden, som var en alvorlig mand, og helst mindedes skipper Aronsen paa «Enigheden», en bra og snil mand, som var baade alvorlig og retskaffen og vakt.

Og Halvor baadsmand begyndte med at ville ta skipper Gregersen med det gode. Naar han saa skipperen paa dæk, satte han op sit blideste ansigt og vaaged en liden hyggelig bemærkning, en af dem, som før i tiden altid hadde faldt i saa velsignet god jord hos skipper Aronsen paa «Enigheden».

— Nydelig bris, kaptein! vaaged han først

en formiddagsstund, mens nordvesten stod frisk og jevn under blaa himmel, og «Josephine» gjorde sine fulde ni mil for Pensacola med hver evige klud sat fra dæk til bovenbram.

Først svarte kaptein Gregersen ikke et ord.

— Og slig som hun seiler, denne skuden! fortsatte baadsmanden; — saan for en god halv slør. Jeg har sandelig aldrig set magen til — — —

— Hvad har du set! fræste skipper Gregersen.

— Ja, skipper Aronsen paa «Enigheden» — —, begyndte baadsmanden halvt undskyldende.

— Hold din skjæve flab, du baadsmand og gjør dit arbeide! gneldred skipper Gregersen mod ham. — Jeg gir død og djævel baade i «Enigheden» og læserskipperen derombord.

— Aa, du almægtige! slap det forfærdet ud af Halvor baadsmand. Slig overhaling hadde han da aldrig faat før, naar han snakked pent og høfligt til en skipper en godveirsdag med beleilig vind.

— Styrmand! skreg skipper Gregersen agterover. Styrmand! Styrmand!

Og første styrmand kom farende.

— De faar holde lidt skikkelig disciplin

ombord her, styrmand. Her gaar mandskabet og gir sig i præk med kapteinen; værre end om det skulde være ombord i en skarve vedjagt.

Han gløtted op i «Josephines» smækre spændte rig, mens styrmanden stod forlegen ved siden af og ikke vidste, hvad han skulde si.

— Og du baadsmand, fortsatte skipper Gregersen, — kan faa dig en pøs med hvid maling hos tømmermanden og gaa op og kline nokkerne paa fokkeraaen og forre bramraa.

Dermed gjorde han helt om og gik agterover.

Styrmanden rysted paa hodet; og baadsmanden sukked og gik afsted for at faa sin pøs med maling. — Værre skipper aad ikke ærter under norsk flag.

— — Fjorten dage hadde «Josephine» nu været i sjøen. Det kunde været et rent herreliv ombord her midt i deilige Atlanteren under denne støe jevne sommerbris, bare skipperen hadde været folk. Enhver anden skipper vilde jo blit blid og hyggelig i sligt fint beleiligt veir, naar alt gik saa rent brilliant; men denne Gregersen blev værre og værre for hver dag. Oljes og males skulde der hver evige dag, saa her og saa der; aldrig blev

der tale om en ekstra frivagt, endda brisen stod saa stø dag efter dag, at man ikke behøved røre ved seilene engang, uden muligens at sætte eller berge bovenbram ved morgen eller kvæld. Tusen ting fandt han paa. En dag kunde han finde ud, at rundholtene, som laa surret langs bagbord række, var saa daarlig belagt. Straks maatte det hele gjøres om igjen. Næste dag fôr satan i ham og gav ham den idé, at rundholtene skulde flyttes over i styrbord side, og reservespirerne fra styrbord skulde surres forsvarlig over i bagbord. Og Gud naade den af mandskabet, som vaaged at vise sig langs lo række uden paa kommando, naar skipperen var paa dæk. Da skreg han værre end en æseldriver og tog sig for baade her og der ligesom efter noget at kaste eller noget at slaa med.

Fy, saa det blev utriveligt ombord. Der var ingen hygge hverken i ruf eller paa dæk. Gutterne sneg sig omkring og vaaged ikke snakke høit engang; og ingen ting gad de længer, som kunde være til adspredelse. Ellef, letmatrosen, kunde en utrolig morsom historie om en bonde og en sjømand; men han fortalte den ikke oftere af bare lede. Han hadde fortalt den bare fire gange; og nu var han

saa kjed sig selv og ligeglad, at han ikke vilde fortælle historien, selv om en af gutterne fandt paa at be ham. Og Torger jungmand, som var en overmaade letvint gut og kunde en hel del visestumper foruden mange mærkelige kunster, hadde ligeledes git op for lang tid siden. Nu sa han bare: — Vent til vi kommer over!

Og det samme sa flere af de andre ogsaa.

Værst var det for baadsmanden. Han kunde nu engang ikke glemme skipper Aronsen paa «Enigheden». Hvorledes det gik eller ikke gik, kom han til at nævne Aronsen ret som det var, i den allerbedste mening og paa den pynteligste maade. Og hver eneste gang blev skipper Gregersen rent fra sig af sinne. Han tramped i dækket, skamskjændte baade styrmand og baadsmand og det hele mandskab og trued tilslut med baade straf, arrest og meget andet ondt.

Tilslut husked Halvor baadsmand sig, og han holdt inde i tide. Alligevel kom han til at si lidt: — Skipper Ar . . .

Helt kunde han ikke slutte.

— — Men under den lange, kjedelige reis med skipperens vedholdende utaalelige sidgrættenhed hadde trangen til protest og til selvforsvar endelig brudt ud hos gutterne.

– Vi er voksne folk, vi og, sa tømmermanden en dag.

— Jamen er vi det, sukked baadsmanden.

— Ja, det ser da slig ud, synes jeg, sa dæksgutten.

— Aa din vesle usling!

Etpar af gutterne saa foragtelig paa ham.

— Dere har største skamma, sa dæksgutten; — la mig være smaagut ja; men jadden farer da dere, som er saa voksne, med større skam end jeg. Jeg synes, dere faar en kjæft, som dere skulde være smaagutter alle sammen, jeg.

— Gutten har ret, han, sa tømmermanden.

Kokken smøg netop ind med et alvorligt stykke mygt brød. Han strøg sig over yankeskjægget og plirte rundt omkring. — Om to tre dage er vi fremme. Er vi ikke voksne folk kanske? Og vi er ni; og han er bare en. Jeg har faat fire overhalinger idag, bare jeg for min part, to ved hver skaffetid.

— Kors, hvad tænker du paa, kok?

Baadsmandens gamle ærlige ansigt var rent blegt af forskrækkelse.

— Ikke noe galt far. Jeg rømmer alligevel, jeg, bare vi er fremme; men jamen skulde

jeg ha morro af at gi den elendige grinebideren besked, før vi skilles.

— Skal vi begynde aa ærte'n? kom det frydefuldt fra dæksgutten.

— Svært saa kjæk du er blit da, smaaen! Forresten var det slettes ikke dumt.

— La os bare snakke om baadsmands skipper Aronsen paa «Enigheden» sent og tidlig, saa han hører det, sa jungmanden; — det kan han ikke gjøre os noe for; og det er det værste, han ved.

Baadsmanden sukked. Dette var næsten gudsbespotteligt. Slig en snil og bra mand som skipper Aronsen.

Vesle dæksgutten hadde imidlertid smøget ud paa dæk; og der stødte han straks paa skipper Gregersen oppe i lo side.

— Vil du se at pelle dig ned i læ, du din fillegut! var den hilsen, han fik; — forud med dig du, og det fort — —.

— Skipper Aronsen paa «Enigheden», han pleied naa altid — — sang gutten ud, rapt og uforfærdet.

Skipper Gregersen blev rent afsindig af forbauselse og sinne.

— Hvad indestaar du dig, din elendige!

Og han greb efter en linestump.

Men gutten var allerede oppe i vantet paa veien til merseraaen, hvor han var paalagt at blankskrabe.

Tre fire af gutterne kom slentrende ud. De hadde til sin fryd hørt det hele, og nu vilde de være tilstede. Der stod skipperen sint som en glo og trued op mod gutten: — Kom ned du, saa skal du bli mør!

Men gutten piled opover, og under merset vendte han sig igjen. — Ja, skipper Aronsen paa «Enigheden», han var saan en snil og pyntelig mand! kom det igjen gneldrende høit.

— Hent gutten ned med magt! brølte skipperen.

Men gutterne lod, som om de ikke hørte det; de blinked paa øinene til hverandre, og som om den vesle fille dæksgutten hadde magt over dem alle, begyndte de i munden paa hverandre:

— Ja den skipper Aronsen, det var en ualmindelig mand. Ja, han paa «Enigheden» ja! Ja, en sjelden mand — —

Var de blit gale allesammen? Skipperen saa forstyrret paa dem fra den ene til den anden. Nu kom han netop til at se paa kokken, som stod og strøg sig gjennem yanke-

skjægget med en stor blaatatoveret næve, mens det plired lunt oppe i øienkrogene.

— Kapteinen kjendte kanske ikke skipper Aronsen paa «Enigheden»? spurgte kokken pent og høfligt, mens han kjæmped med sprutlatteren.

Skipper Gregersen saa ud, som han skulde til at revne af sinne.

— Ja, jeg kjender hellerikke skipper Aronsen, fortsatte kokken rolig; — men det var naa en sjelden mand —

— Ja, rigtig en sjelden mand! sa alle gutterne i munden paa hverandre.

— Baadsmanden kjender ham, han, sa letmatrosen ligesom oplysende.

Da langed skipper Gregersen en næve ud efter letmatrosen; men han traf ikke, og letmatrosen smøg sig op til kokken, som tog næven ned fra skjægget, la armene i kors over det muskelstærke nøkne bryst og stirred skipperen rolig ind i øinene.

— Hvad er dette? skreg skipperen. — Styrmand! Styrmand! Skal det bety opsetsighed, mytteri? Hvad er det?

— Det *er* ingenting, kaptein, svarte kokken rolig. — De raar selv for, hvad det blir til. Vi er ordentlige gutter allesammen; ikke en af os har sagt et uhøfligt ord.

— Dere skal fraborde allesammen, samme dagen vi kommer frem! skreg skipperen.

— Saa slipper vi at rømme, svarte kokken lige rolig.

— Ja, du hadde vel tænkt det, du, din landstryger, din service!

— En gjør mye for husfredens skyld, kaptein. Men De skal ha tak for alle de pene navnene. Det gaar endda an, saa længe jeg ikke faar høre, at jeg er en daarlig kok og en ussel sjømand.

— Styrmand da, for en svarte! skreg skipperen igjen; — her er jo fuldt mytteri!

Begge styrmændene var kommen til; de hadde hele tiden staat lige ved og hørt hvert eneste ord.

— Dette skal ind i journalen. Hele mandskabet skal i straf, straks vi kommer i havn; og gutten deroppe skal øieblikkelig hentes ned med magt og rundjules.

Gutterne slentred i flok forover med ligegyldige slæbende skridt. Men det saa ud, som de lo i baade ryg og nakker. — Ja, den skipper Aronsen, han var naa altid saa rar, summed det i flokken.

— Har jeg ikke kommando ombord paa min egen skude? Er her ingen, som lystrer!

Gutten skal hentes ned; og juling skal han faa — —

— Faar jeg snakke et roligt ord med kapteinen først? bad første styrmand.

Smaabandende fulgte skipperen agter.

— Hvad har gutten gjort? spurgte styrmanden.

— Han har — Han har — Jeg vil pokker ikke gjenta det.

— Er det kapteinens mening, at dette skal føres i journalen?

— Begynder De ogsaa, styrmand?

— Ja, for jeg kommer til at vidne imod. Jeg har faret som skipper selv jeg, kaptein; men jeg har aldrig hat saa jævnt pene og flinke folk som hele mandskabet herombord. Og saa er det en ting til: Jeg er ræd, at folkene let kan faa medhold. De har ord for at være grætten og urimelig, kaptein, om jeg skal sige det lige ud; jeg har hørt det ofte før i tiden; men jeg trodde ikke, det var saa ilde, som det virkelig er!

— Hvad galt har da folkene gjort, kaptein? Altid er de høflige; arbeide maa de jo langt ind i frivagterne sine, naar kapteinen har det indfald; men aldrig har de knydd. — Og aldrig har her været rørt en finger til mand-

skabets bedste eller glæde. Nu var det Sante Hans kveld her forleden; men ikke fik mandskabet herombord mærke det lel — som i en grav skal det være, dag som nat, i ruf som paa dæk.

— Det er uforskammede, opsætsige folk, alle som en! Skipper Gregersen var lige sint, men lidt fornuftigere.

— Aa Herregud, De kom til at nævne denne skipper Aronsen, som baadsmanden har faret med.

— Jeg mener, De er totalt gælen jeg, styrmand! Begynder De ogsaa med det sludderet. Jeg gir pokker i baade Dem og mandskabet; men der skal bli en anden dans, straks vi kommer til Pensacola. Nu kan De gaa, styrmand.

*

De sidste dage, «Josephine» var i sjøen, blev værre end de første. Skipperen var ilskere end nogensinde; og gutterne paa sin side snakked ligesom ikke om andet end skipper Aronsen paa «Enigheden», naar de trodde, at skipperen kunde høre det. Bare baadsmanden var stille bedrøvet. Det var jo bare han, som hadde faret med skipper Aronsen ombord i «Enigheden»; de andre hadde aldrig set ham engang.

Det var rent en skam, at gamle Aronsens navn slig skulde komme ud til spot og spektakel — saan en ordentlig og kristelig mand.

Men skipper Gregersen rased. Paa dækket gik han ikke længer; han smaaløb som en tiger i bur. Det kløddе i ham efter at komme iland og faa ret paa dette elendige mandskabet — slig som han saa mangfoldige gange hadde faat det før. Hørte han saa disse forbandede ord «skipper Aronsen» komme smygende frem, saa fra rufdøren, saa fra bak eller række, fôr det i ham som fræsende gloende jern. Hele besætningen bestod af gale folk, det var skraasikkert; men væk skulde de, væk hver evige en. Gud ske lov, han var fragtsøgende, saa han hadde god tid til at faa nyt mandskab; kanske blev han liggende i baade seks og otte uger, før han slutted — det kunde jo bli ren sparing for ham.

— — Andre dagen i havn hadde da endelig tre af mandskabet faat landlov. De styred lige til konsulen for at beklage sig. Skipper Gregersen hadde alt været der dagen forud; og konsulen, som hadde rede paa skipperen fra lignende historier fra før af, fandt hele affæren saa alvorlig, at han loved at

komme ombord næste dag og ordne mellem kaptein og mandskab.

Næste dag stod der ret ombord i «Josephine». Gutterne bare bad om at bli afmønstret, alle som en; og skipper Gregersen bare forbeholdt sig, at det skulde hede, at han hadde jaget dem paa grund af uvillighed og opsætsighed.

— Hvad er det, som er saa vrangt her ombord da? spurgte konsulen formidlende.

— Aa, svarte kokken; det er en skipper Aronsen, som kapteinen er saa brændsint paa.

— Jeg har, død og salte, ikke hørt sligt sludder, jeg! rent hven skipper Gregersen.

— Hvad er det for en Aronsen? spurgte konsulen mildt; — kommer han her ombord da?

— Aronsen solgte «Enigheden» og har kjøbt sig gaard nede i Smaalenene, han, forklarte baadsmanden ligesom undskyldende; — han er en velstaaende og agtværdig mand, maa De tro; det er ikke noget aa drive ajereri med Aronsen.

— Naa holder du kjæft, baadsmand! Skipperen slog i bordet.

— Hvad er dette for noget? spurgte konsulen aldeles forvirret.

— Det maa være det, at baadsmanden har faret med skipper Aronsen paa «Enigheden», som kapteinen ikke liker, forklarte kokken igjen med forstillet uskyldighed.

— Jeg forstaar ikke dette, jeg, sa konsulen mildt.

— Det gjør, Gud forsyne mig, ikke jeg heller, sa skipper Gregersen.

— Jeg hellerikke, sa kokken; — for vi har ikke kunnet nævne skipper Aronsens navn engang, uden at kapteinen blev braasint, for ikke at si aldeles rasende. Han loved jo, at han skulde skamslaa dæksgutten her forleden, bare fordi han sa, at skipper Aronsen paa «Enigheden» var en bra og ordentlig mand.

— Ja, det gjorde han, sa gutterne lavt, alle som en.

— Den kokken er en service, en skøier, en landstryger! fræste skipper Gregersen.

— Er det ikke Arne Salvesen da? spurgte konsulen venligt. — Han har da mønstret baade af og paa flere gange her i byen; og jeg har aldrig hørt noget ufordelagtigt om ham.

— Er konsulen til for mandskaberne eller for kapteinerne? spurgte skipper Gregersen spydigt.

— Vi er til for begge parter, svarte konsulen alvorligt. Ialfald er det vor pligt at være det.

— Naa har jeg hørt det og!

— Ja, det var ikke noget fortidligt, kaptein Gregersen.

— — Tilslut blev der skilsmisse, som kokken kaldte det. Hver evige mand blev afmønstret «ifølge gjensidig misnøie», som konsulen hadde fundet det forsvarligst at betegne det. Gutterne gav en god dag i hele betegnelsen; og skipper Gregersen gav sig paa det tilslut, især da han vidste, at fragterne var ynkelige for øieblikket, saa han kunde bli liggende der i maanedsvis, før han kom til at slutte.

Men da gamle Halvor baadsmand hadde konsulens egne ord for, at han nu var fri skipper Gregersen og alt hans urimelige grin, fôr der ligesom en bitte liden ondskabsfuld djævel i den gamle hæderlige baadsmand og. Han kunde ha morro af at være lidt pudsig han med. Han var saa uvant med det; men han fik jo altid probere, selv om han skulde ta gamle skipper Aronsens hæderlige navn rent ud forfængelig.

— Fælt ogsaa, at skipper Aronsen paa «Enigheden» skal være skyld i, at et helt

mandskab gaar fra borde paa en anden skude, sa han med en høitidelig hoderysten.

— Nu vil jeg, Gud forlade mig, være kvit skipper Aronsen! rent brølte Gregersen.

Gutterne var aldeles himmelfaldne over baadsmandens freidighed.

— Skipper Aronsen han — — — begyndte baadsmanden igjen med et alvorligt blik paa kapteinen.

— Hold din skjæve flab, baadsmand, fræste Gregersen igjen.

— Skipper Aronsen, han var den mand — — —

— Konsul, nu faar De, Gud forsyne mig, faa den fyren til at tie! Skipper Gregersen saa hvast paa konsulen.

Men konsulen, som var en pen og human mand, nikked mod baadsmanden.

— Hvad var det, De vilde si, mand min?

Og baadsmanden retted sine øine paa kaptein Gregersen og sa med stort alvor:

— Jo, skipper Aronsen, han var den mand, at han altid knæpte*) hænderne, han, naar han nævnte Vorherres navn.

---

*) knæpte = folded hænderne.

— Ja, det var en bra mand! peb dæksguttens tynde stemme aller bagerst i flokken.

— Ja, jeg skjønner ikke andet, end at om Aronsen paa «Enigheden» var der bare godt at si, nikked konsulen uforstaaende.

— Jeg skjønner bare det jeg, at nu vil jeg ha ryddet skuden baade for det ene og for det andet, fræste Gregersen.

— — Og han fik ryddet skuden. Inden kvæld var «Josephine» tom for mandskab som flere gange før, i havne hvor han var kommen fragtsøgende i en ubeleilig tid.

Men det var, som om skipper Aronsens navn blev hængende igjen ombord; og historien bragtes videre fra skude til skude, fra havn til havn. Og tilsidst grodde der op saa lystige skippere, at de endog kunde finde paa at titulere skipper Gregersen for «kaptein Gregersen, ikke Aronsen» fører af bark «Josephine», ikke «Enigheden».

Og alt dette var en gammel, snil og hæderlig baadsmand skyld i — eller kanske en sidgrætten skippers urimeligheder.

TO GUTTERS JUL.

Det at komme forsent til jernbane eller dampskib hører vistnok ikke til de sværeste skuffelser, livet kan berede en; og dog har jeg et af mine bedrøveligste minder fra en jernbanestation med tomt spor og det netop afgaaede togs to røde brækvognslanterner et passelig godt stykke ude i mørket.

Det var netop en julaftens eftermiddag, og det tilmed den første julaften i mit liv, jeg skulde komme reisende hjem i besøg; det var altsaa det allerførste aar, jeg var hjemmefra. Jeg hadde gaat her i Kristiania og glædet mig næsten vildt til at faa reise hjem til vor lille by, til forældre og sødskende sammen med kammeraterne. Julaftens eftermiddag skulde vi reise, en klump unge gutter, som ikke blev færdige, eller ikke fik fri før netop da.

Hvor jeg hadde strævet og løbet for at

bli færdig i rette tid! Skrædderen, som skulde skaffe den nye frakke, trængte, som saa mangen anden skrædder, baade to og tre besøg paa formiddagen, før frakken var at opdrive. Og min ven og debitor Ludvig, som med fingerstreg over halsen hadde lovet mig det lille, men dog saa nødvendige beløb tilbage, endnu før jeg stod op julaftens morgen, indfandt sig naturligvis ikke, men maatte udpaa dagen opspores i sin hule øverst paa Grünerløkken og tvinges til ialfald at stille et lidet akkordforslag med et rimeligt kontant afdrag. Først da kunde rendet begynde rundt om i butikker og magaziner. Det var alt middagstid; men med middagen fik det ikke være saa nøie; om etpar timer gik toget, og det gjaldt at bli færdig i rette tid.

Endelig, endelig sad jeg da med mine kufferter i en vognmandstrille og bad om rigtig rask befordring til Hovedbanen; jeg hadde tilgagns knap tid.

— De kan være ganske rolig, sa vognmanden; — dette greier sig fint. Hadde jeg aldrig hat mindre tid paa mig til Hovedbanen saa.

Den velsignede mand! Jeg var saa glad, at efter hans beroligende forsikring tænkte jeg ikke paa uhret engang; jeg bare sad og

malte ud for mig selv: Om et kvarter ruller du afsted; kanske har gutterne knebet en kupé for os alene, vi er jo mindst fem seks ialt. Herregud for moro vi faar! Om fem timer kan du se lysene i byen hjemme. Tænk, det er ikke seks timer engang, til du sidder i stuen hjemme midt iblandt dem allesammen! Og friske er de allesammen, det har mor skrevet; de bare glæder sig til julekvælden; men aldrig i livet slig som jeg lel — —!

For hvert uhrmagervindu eller kirkeuhr, vi kjørte forbi, skakked vognmanden paa hodet og sa beroligende agterover mod mig: — Det greier sig fint. De kan være ganske rolig.

Ja, han kunde være tryg for, at var der noget menneske her i verden, som jeg i dette øieblik hadde blind tillid til, saa var det netop denne brede, udmærkede vognmand.

Vi kom frem, saa vi kunde se uhret paa Vor Frelser. Det viste et minut før togets afgang. — Nei, men vognmand da!

— De kan være ganske rolig; stationsklokka gaar ansles, og trainet er mindst ti minuter forsinket — idag, kan De vite.

Tre minuter senere stod jeg paa perronen ved det tomme spor og saa de to røde lygter paa mit togs bagerste vogn forsvinde i den

yderste kurve; mens folk, som hadde fulgt sine, med rolige skridt gik mod udgangsdørene, og portører med ligegyldige miner rulled sine tomme baggagetraller.

I dette øieblik følte jeg en harme og en afmagt, som ikke lar sig beskrive. En mand, som kom gaaende forbi mig, saa paa mine to haandkufferter og mit ansigt og smilte. Jeg blev oprørt og bedrøvet i forunderlig blanding. Jeg fulgte efter manden etpar skridt og tiltalte ham. — De! Ved De, at dette var den aller første julekvæld i mit liv, jeg skulde reise hjem i besøg? Jeg skulde været hjemme klokken ni ikvæld; og mine to yngste sødskende vil staa paa stationen for at ta imod mig.

Manden saa paa mig, og han smilte ikke. — Det var synd, sa han; — det var virkelig synd. Og der gaar vel ikke noget tog senere?

Jeg rysted stumt paa hodet. Han nikked venligt og gik.

Jeg kunde i øieblikket ikke ret kontrollere, hvad jeg foretog mig; jeg hadde aldrig tænkt, at jeg i et øieblik skulde kunne bære mig saa dumt ad: Jeg talte til portørerne og til betjenten i baggagelugen; jeg fik ogsaa den betjent, der solgte platformbilletter, til at komme til; og jeg spurgte alle disse mennesker ind-

trængende, om der ikke gik et tog til. Jeg gjorde, hvad jeg altid har foragtet og sammenlignet med at diskutere juridiske spørgsmaal med konstabelen i gaden: Jeg kriticerte jernbanestyrelsen overfor disse bærere og betjente og fremholdt det ravgale i først og fremst ikke at sætte ivei flere tog paa en slig dag og dernæst ikke la togene gaa mindst ti minuter senere end efter tabellen — paa aarets absolut trableste dag. — — Hvor de folk forresten var enige med mig!

Der var intet mere for mig at gjøre paa jernbanestationen. Jeg anbragte mine to kufferter og gik ud. Hvad skulde jeg gjøre? Jeg fik en forvirret idé: Jeg kjendte jo alle fjorddampskibenes afgangstider, ligesaa godt som jeg kjendte den lille multiplikationstabel; men alligevel: det kunde jo tænkes, at der gik et ekstra-skib paa en slig dag.

— — Jeg løb bryggerne langs, fra Jernbanebryggen til Revieret, og spurgte mig for, om ikke dette dampskib skulde gaa til min by nu i eftermiddag. Man bare lo ad mig. Jeg traf paa et dampskib, som engang hadde gaat i den rute, og jeg kom med samme spørgsmaal midt i helligaften-stilheden, som hersked ombord.

— Og være fremme ved to-tre-tiden i nat kanske? svarte den pudsede styrmand mig med en mine, der tydelig fortalte, at han opfatted mit spørgsmaal omtrentlig som en udtalelse om, at styrmænd og denslags var gode nok til at slide dag og nat, helg som virkedag.

Jeg hadde selv en fornemmelse af det taabelige i min bryggetur og begav mig op i byen igjen med slappe skridt og bøiet hode, mens jeg ustanselig fortalte mig selv: Nu holder toget ved den station; nu er det netop i den dybe skjæringen; nu drikker vel gutterne punsch og synger. — —

Ja, hvorfor skulde jeg vel igrunden fordølge dette, som her kommer: Jeg stansed oppe paa Stortorvet og spurgte en vognmand, om det lod sig gjøre at kjøre lige hjem til min by, og hvormeget en slig tur vilde koste.

Han svarte mig ikke, gav sig bare til at plystre og knytted saa dækkenet tættere om hesten. Der laa en foragt i den mands optræden! Jeg gjentog mit spørgsmaal saaledes, at han forstod, jeg vilde ha et svar.

— Aa, De vet, alt gaar jo an, sa han; — det er tolv mil paa bar bakke og slædeføre om hverandre; det vilde altid ta etpar dage, naar en skulde bruke samme hesten; og

en vilde jo altid ha sig lidt ekstra betalt for at slide juledagene igjennem paa den maaden. Forresten gaar der jo tog imorgen tidlig.

Jeg nævnte nogle rekord-tal, jeg husked fra travløb-beretninger og denslags, og gjorde manden det forstaaeligt, at efter den beregning skulde man kunne være fremme ved elleve-tiden om kvælden, selv om man hvilte etpar gange.

Da hældte han noget, rimeligvis havre, i en pose og bandt den om hestens mule, gik saa hen til etpar andre vognmænd, som han talte til, hvorpaa de lo voldsomt allesammen.

Jeg var knust; jeg var graaden nær. Jeg var ikke alene kommen forsent til mit tog; men jeg hadde ogsaa gjort mig latterlig hele byen over. Jeg burde jo heller resigneret straks; der gik jo et tog imorgen tidlig.

Saa telegraferte jeg da det bedrøvelige telegram, gik derpaa ind et sted forat faa mig noget at spise og gik saa min triste gang tilbage til mit logi.

* * *

Nei, ikke for alt i verden vilde jeg tilbringe den julekvæld i mine værtsfolks familje; det kunde saa alligevel ikke erstatte den julekvæld,

jeg skulde hat hjemme. Jeg gik kjøkkentrappen op og sa til Marthe, tjenestepigen, at jeg var kommen forsent, og at jeg ikke kom hjem igjen før sent paa kvælden. Hun fik holde det varmt hos mig.

Jeg hadde en trang til at være alene denne kvæld; jeg vilde gaa udenfor byen, langt, langt, slig at jeg blev træt og led ondt. Var kvælden først forspildt for mig, saa kunde det jo være det samme. Aa nei, jeg vilde gaa et sted hen og sidde ude om kvælden paa en bænk, ene og forladt.

Jeg tog veien op mod Sankthanshaugen; jeg vilde sidde deroppe og se paa lysene nede i byen og med uhret i haanden regne ud, hvorledes mit jernbanetog løb afsted; hvor det var nu, og hvor det var om ti minuter igjen — og saa vilde jeg i tankerne være hjemme og se det hele, i det øieblik jeg skulde traadt ind ad døren.

Hovedindgangen til Sankthanshaugen var stængt; men jeg fandt en af sideindgangene og gik langsomt op mod bassinet. Deroppe vilde jeg sidde og se nedover mod alle lysene. Forunderligt, saa denne vinter var fattig paa sne! Der laa bare som et rim udover plænerne; og gangene var dækkede af et tyndt

lag issvul. Med det samme jeg faar hodet saavidt ovenfor trappen til bassin-plateauet, ser jeg til min forbauselse, at der sidder et menneske der før, ogsaa en ganske ung gut paa en sytten atten aar. Han sidder ganske rolig med frakken tilknappet helt opunder hagen, en liden stiv hat trykket godt ned i panden og en liden gloende snaddepibe mellem tænderne.

Jeg sætter mig paa den anden bænk foran trappen, ikke langt fra ham. Han lader til at ignorere mig aldeles; det lader til at være ham fuldstændig ligegyldigt, hvorvidt jeg sidder tæt ved ham eller ei. Han sidder urørlig med den ene haand stukket ind paa brystet under frakken og damper væk paa sin lille snaddepibe i lange drag, saa en duft af sød engelsk tobak næsten lægger sig som uld i luften over de to bænke. Det lykkes ikke for mig at beholde mine tanker kredsende om mine egne ting, alt det jeg proberer; mine tanker vil stadig befatte sig med gutten paa bænken tæt ved mig, hvorfor han sidder der ikvæld, om han er ulykkelig, om kanske ogsaa han er kommen forsent til et eller andet, eller om han kanske sidder der paa trods. Sligt gik jo ogsaa an, det vidste jeg fra min egen praksis.

Jeg kan tilslut ikke dy mig for at snakke

til ham; jeg lar med forsæt min cigar gaa ud, reiser mig saa og gaar hen til den fremmede gut. — Aa, De skulde vel ikke ha en fyrstikke at gi mig?

— Jo, saa gjerne, svarer han med vestlandsk tonefald og griber ned i frakkelommen.

Jeg modtar hans fyrstikæske og sætter mig ved siden af ham. — Kanske ogsaa De er kommen forsent til jernbanetoget eller dampskibet? spør jeg.

Han ryster paa hodet og svarer ganske lavt. — Aa nei da; det har jeg nok ikke hat anledning til. Ellers skulde jeg nok passet paa.

— Hvorfor sidder De da her?

Han piner ud af sig noget ligt en liden tynd latter: — Det er tredie julekvæld, jeg tilbringer her paa denne bænk. Ifjor holdt jeg paa ikke at komme ind her engang; portene var stængte, men jeg klatred over gjerdet. Men De, hvorfor er De her? Aa jo, det er jo sandt: De er jo rimeligvis kommen forsent til dampskibet. Men saa gaar der vel et imorgen aften igjen eller iovermorgen?

— Der gaar et jernbanetog imorgen tidlig, halv syv.

— Og alligevel synes De, det er nødvendigt at sidde her ikvæld?

Han lo igjen med sin lille tynde latter, trak hatten dybere ned i panden og gav sig til at ridse frem og tilbage over issvullen med sin stok.

Jeg forstod, at han nødig gad passiare mere med mig; kanske fandt han ogsaa, at jeg forstyrred ham; dette var jo egentlig hans plads, for julekvælden ialfald. Jeg vilde si noget i denne retning; jeg vilde tilby mig at gaa straks,h vis jeg generte ham. Men netop i samme øieblik reiste han sig og stod med stokken i haanden færdig til at gaa trappen ned.

— Skal De langt? spurgte jeg.

— Aa nei, ikke langt egentlig.

— Men hvorfor gaar De?

— Fordi jeg har den lyst.

— Nei, men hør nu: Kan vi ikke finde paa noget andet, noget isammen? Jeg bor slettes ikke langt borte; lad os da heller gaa ned til mig, saa kan vi drikke et glas vin eller lave os en toddy. — — Ikke? Men hvorfor ikke? Saa er vi to ialfald!

Han stod en stund og ligesom betænkte sig. — Jeg har da kammerater, sa han om lidt; — men de er reist hjem, alle sammen.

— Ja, det er alle mine og. Kom da, vi gjør det, vi gaar ned til mig.

— Ja kanske — han drog paa det — kanske det kunde være noksaa pudsigt.

* * *

En god halvtime senere sad vi hjemme i mit logi med tændte cigarer og toddyvandet dampende over spiritusapparatet. Han var en liden, tynd, lys fyr med et ganske almindeligt ansigt. Det eneste bemærkelsesværdige ved ham var hans blaa troskyldige pigeøine og den forunderlige sang i stemmen. Eftersom tiden led, fortalte han som til tak for min meddelsomhed lidt om sig selv i smaa tørre, spredte sætninger. Hans navn var ganske almindeligt. Han var vel atten aar gammel; og hans historie var saare almindelig og saare sørgmodig: Han var vestenfra og var kommen hid ved femten aars alder som volontør i en større forretning. Lønnen var jo elendig; men det var den anbefaling, der hang ved firmaets navn, som skulde hjelpe i fremtiden.

I begyndelsen trodde han næsten, han skulde faa tæring eller noget sligt af bare hjemve. For saa smaat det end var derhjemme, saa hadde han alligevel hat det saa usigelig deiligt som gut derborte. — Jeg er svært glad

i min far og min mor, sa han; — og saa har jeg en liden bror og to søstre; og det har bestandig været nødvendigt for os at holde sammen og være gode mod hverandre. Da jeg reiste hjemmefra, trodde jeg saa sikkert, at om et aar eller to skulde jeg kunne reise i besøg hjem som en forholdsvis velhjulpen kar, ialfald efter forholdene derhjemme. Men nu har jeg været her i byen i over tre aar, og jeg har firti kroner om maaneden. Jeg begyndte med ti og steg det andet aar til tyve. Jeg har en onkel i Bergen; han har støttet mig lidt. Men hvorfor pokker skal jeg sidde og snakke om sligt! Det kan jo ikke more Dem, og jeg forsikrer Dem, at jeg pleier aldrig at gjøre det. Men De kan ialfald forstaa, at jeg har aldrig raad til at reise hjem til mine; derfor har jeg siddet tre julekvælder paa Sankthanshaugen; det er ogsaa hyggeligt paa sin maade. Jeg kjender ingen her i byen uden kammeraterne, og de reiser alle bort før jul. Jeg kunde jo være hos mine værtsfolk; men jeg har jo nye værtsfolk etpar gange om aaret; og de folk, de med de billige værelser, har det med at synes synd i en og sligt noget paa en forbasket tarvelig maade — de kroer sig og bruger en stymper som bevis for, hvor

godt de selv sidder i det, naar de tilmed kan øve goddædighed, de noksagter.

— Men De maatte da kunne laane saapas, at De kunde reise hjem i julen?

— Aa, Gud bevare Dem vel! Hvis jeg kunde laane, saa var der da tusen andre ting, som jeg bedre kunde bruge pengene til.

— De kunde laane det dobbelte.

— Hvis jeg øded en hel maaneds gage eller et helt kvartals bidrag til en reise hjem i julen, saa sa min onkel i Bergen stop med hjelpen med en eneste gang. — Nei, Sankthanshaugen er ikke saa dum; det har altid været saa forunderlig stille og høitidelig deroppe om julekvældene. — —

*
* *

Glassene var tømte, og der var ikke mere vand hverken i kasserollen eller paa karaffelen. Jeg tændte mig derfor en frisk cigar og listed mig afsted til kjøkkenet efter mere vand. Da jeg kom tilbage, stod han ved døren med frakken paa og stok og hat i haanden. — Jeg vil nok helst gaa, sa han.

— Men hvorfor det da? Jeg for min del blir saa alligevel siddende oppe udover i det uendelige.

— Aa jo, jeg vil nok helst gaa. Det er nok venligt af Dem; men jeg vil virkelig helst gaa.

Saa fik han gaa selvfølgelig.

* * *

Jeg gaar og aabner vinduer og lufter ud tobaksrøg. Besynderlig nok: klokken er ikke mere end halv ti. Nu ved mine værtsfolk, at jeg er hjemme; og saasnart de hører, at jeg er alene igjen, vil de aabne døren og be mig endelig komme ind til dem. Dette er jeg ikke oplagt til; jeg vil det simpelthen ikke. Lægge mig vil jeg hellerikke; lægge sig klokken halv ti en julekvæld, det er jo aldeles meningsløst. Nei, da gaar jeg heller ud og driver paa gaderne og finder adspredelse i at se, hvadslags folk der driver ude paa en slig kvæld.

Udenfor har det netop sat ind med et fint let snedrys. Jeg driver ned gjennem en gade eller to og møder ikke et menneske; bare nede paa pladsen staar der en konstabel. Jeg gaar bort til ham og byr ham en cigar.

Han nikker og tar mod den som en beskeden opmærksomhed blandt alle de andre paa en slig kvæld; saa vender han mig ryg-

gen og stiller sig igjen til at stirre op mod det store hus med hele anden etage oplyst paa det festligste.

Nei, min nye ven hadde nok ret i det, at Sankthanshaugen var noget rent ekstra for en ensling paa en slig kvæld. Jeg gaar heller did op igjen og sidder ganske alene og uforstyrret med mine egne tanker og øinene udover de tusen lys gjennem det lette snefald.

— — For anden gang vandrer jeg sagte henad den smale vei langs bassinplateauets fod; igjen stiger jeg op trappen, og igjen tar mit øie sigte paa bænken der lige tilvenstre for flagstangen.

Idetsamme ser jeg én reise sig op fra den anden bænk og gaa indover i det lette snefald i retningen fra mig. Jeg tar ikke feil af den lille figur, af hatten og af duften af den søde engelske tobak: Det var min nye ven.

TYVEN KNEBEN

EN HISTORIE FRA FARMERLIVET

I dette distrikt, langt inde i Jova, var der omtrent bare skandinaviske farmere, mange norske, næsten ligesaamange svenske, og en del danske. Man roste sig af, at saa langt omkring, som folk vidste, fandtes der ikke et distrikt, hvor der var saa jevn god velstand, og hvor alle forhold var saa ærlige og rent ud broderlige som netop her i *Norsemens Settlement.* Øvrighederne hadde man ikke brug for, og de skrevne love hadde ingen behov for at kjende; thi sjelden, næsten aldrig, skedde der noget ulovligt i *Norsemens Settlement.* De faa gange, noget galt hadde indtruffet, hadde altid farmerne selv tat sig af sagen i al mindelighed, overbevist, straffet og formanet i al mindelighed. Og forbryderen hadde saa i almindelighed set til at komme sig bort fra distriktet eller slaat ind paa et bedre liv.

Mange af de andre distrikters farmere rundt omkring kaldte derfor *Norsemens Settlement* i daglig tale for spøgs skyld for «Al mindelighed.» Det skulde være som en slags mild haan; men der laa alligevel en god del af agtelse i det. Og den agtelse steg, da det spurgtes vidt og bredt, hvorledes Torger Tjelle i al mindelighed i enhver forstand hadde knebet tyven, som vilde lænse hvedeloftet hans.

Med denne historie hang det slig sammen:

Torger Tjelle, som bodde ensom paa sin store farm og bare hadde en gut og to jenter omkring sig, hadde endnu aldrig sat laas for nogen ting paa sin farm; hos ham stod alle døre aabne nat som dag som paa alle de andre farme i settlementet. Endda han hadde smedje og var en ren mekanikus til at lage alslags smaaredskab — en laas eller noget sligt hadde det dog aldrig faldt ham ind at lage. Man stjal jo aldrig her i dette distrikt.

Men saa merked han pludselig en høst, at hveden hans minked paa en ret merkelig maade. Naa, det hadde vel sin rigtighed. Der gik to dage, og der gik flere, og søkket i hvedehaugen blev alt dybere. Da blev Torger Tjelle alvorlig. Han sad oppe en kveld ved vinduet for at passe paa, om han skulde

se nogen fremmed gaa ind i boden; men efter en stunds forløb satte han lemmen for vinduet og gik og la sig. Det maatte ha sin fuldkomne rigtighed med hveden alligevel; i aller groveste tilfælde maatte det være Dordi, budeien hans, som tog af den og trakterte grisene, som var hendes yndlinger — mens hveden skulde ligge og bli god i prisen, eftersom kursen steg nede i byerne. Og det var jo altfor grovt at sidde slig og lure, som om han skulde mistænke naboer og hæderlige folk her i selve *Norsemens Settlement*.

Han sov godt Torger Tjelle; og næste dag bad han Dordi i al mindelighed at gaa til bekjendelse.

Men Dordi slog hænderne sammen og tog til graaten.

— At Torger kunde tro sligt! Den dyre hveden! Og det endda nu, som prisen steg dagstøt nede i byerne. Men Dordi kunde fortælle det, at hver morgen var der digre spor ved boddøren; og de sporene, som gik fra, var dybere end de, som førte til, og de bar mod bækken og nylandet paa den anden side. Hun vilde ikke mistænke folk for at stjæle her i *Norsemens;* men naarsom Torger trodde ilde om hende og de stakkars grisene saa! — Uh!

huh! Overende paa kjøkkenbænken i en graat saa saar og ærlig, at Torger Tjelle næsten kjendte trang til at graate med.

Han trøsted hende med løftet om et nyt kjoleliv, næste gang han kom fra byen; og da han atpaa det gav hende tilladelse til at traktere grisene med sødmelk til kvelden, stansed graaten lidt efter lidt. Og de stakkars uskyldig mistænkte grisene fik melkevelling, saa det forslog.

Men Torger Tjelle gik til sin smedje; og med en bedrøvet mine laged han det, han aldrig hadde laget før her paa farmen i *Norsemens Settlement*: en enkel men kunstfærdig laas til at fæste indvendig paa døren, og en liden fjær, som kunde slaa døren i. Han anbragte sine apparater uden at nævne noget derom til tjenestefolkene; og saa gik han tilkøis udpaa kvelden i den trygge forvisning, at han hellerikke ikveld hadde sat laas for sine huse; blev desuagtet døren til hvedeboden laaset ikveld, saa var det indenfra og ved fremmed hjælp.

Han hadde ikke mistænkt nogen; men han kunde ikke hjælpe for, at under den korte stund, han sov, drømte han ustanselig om den fremmede nabo paa nylandet over paa den

anden side af bækken, han som var kommen i vaares og ligesom ikke rigtig passed helt ind mellem folkene her i *Norsemens* —

— — Hadde han hørt noget? Han vak i ved to-tiden og for op i sengen. Alt var endnu mørkt. Han for frem paa gulvet og rev som i feber til sig klærne. Saa husked han det hele; og den vante ro kom over ham igjen. Han smilte, gav sig god tid, tændte en lygte først, saa snaddepiben, saa knød han sig et tørklæde om halsen, fandt frem hatten og skulde til at gaa. Nei, han hadde alligevel glemt en ting: Han listed ud i kjøkkenet, tog en kjedel med vand, kopper, glas og nogen vedpinder, fyred saa op i den lille ovnen i kammerset, satte kjedlen over. Saa var han færdig og gik med lange rolige skridt mod kornboden.

Døren var stængt; og der stod en stok lænet op mod væggen udenfor.

Torger Tjelle laaste op sin kunstfærdige laas gjennem det lille hul, han hadde boret i døren, og gik ind med lygten lysende foran sig.

— God kveld! sa Torger Tjelle.

Ingen svarte.

— God kveld! sa Torger Tjelle; — og velkommen!

Ingen svarte.

— God kveld! sa han nok en gang; — og Guds fred alligevel!

Ingen svarte.

— Signe arbeid! sa Torger Tjelle. Nu var han næsten sint.

Men der var fremdeles ingen, som svarte.

— Ja, du forstaar norsk, hvem du saa er, sa Torger Tjelle ind mod mørket; — her kommer ikke amerikanere og besøger mig paa denne tiden.

Han gik indover med lygten foran sig — og rigtig nok: derinde i den inderste krog sad en mand paa hug med ansigtet gjemt op i krogen. Torger Tjelle tog ham i kraven og snudde paa ham. Det var den fremmede nabo paa nylandet med ligblegt ansigt og skjælvende krop. — Jeg skulde bare, stotred den fremmede.

— God kveld — velkommen, sa Torger Tjelle igjen.

— God kveld, svarte den fremmede, neppe hørligt.

— Du har slumpet til at gaa feil, sa Torger Tjelle; — det er svindt gjort, alle husene er jo omtrent lige store her paa farmen. Du faar værsgod bli med ind og sidde ned.

Den fremmede kunde ikke si et ord. Han reiste sig viljeløs for at følge. De var alt kommen til døren.

— Du glemmer vel ikke noget? sa Torger Tjelle. — Du hadde vist en sæk eller noget sligt.

— Jeg, nei! Kan du tænke sligt! Jeg skulde bare — —

Men Torger Tjelle førte ham foran sig tilbage igjen og lyste med lygten. Der laa en drabelig sæk lige ved hvedehaugen og næsten halvfyldt.

— Det var det, jeg tænkte, jeg, sa Torger Tjelle; tog sækken op og gav den til naboen. Han tog nølende imod den. Torger Tjelle stod lænet mod en stolpe og saa paa ham med et forunderligt smil og nogen store rolige øine, som det var umuligt at slippe undaf.

Da tog naboen og tømte sækken i hvedehaugen igjen.

— Ja, saa faar du værsgod bli med ind og sidde ned da, sa Torger Tjelle; — du faar virkelig undskylde, at husene er saa jævnt smaa her paa farmen, at en fremmed fuldt svindt kan slumpe til at forvilde sig ind i kornboden istedetfor i stuen.

De gik side om side fremover mod stuebygningen.

— Det er fuldt merkeligt: jeg vented dig saa vist ikveld, sa Torger Tjelle om lidt.

Den anden svarte ikke et ord, bare hosted saa smaat.

— Au, au! Naa skal du se, du er blit fuld af kulde og, sa Torger Tjelle; — ja du kunde saamen blit siddende der i hele nat du, hvis jeg ikke hadde været saa sikker paa, at du skulde komme — og slumpe til at gaa feil. Værsgod da; her er trappen. Nei, jeg var saa aldeles vis paa, at du skulde komme, ser du. Jeg vented ingen anden i hele *Norsemens* end netop dig ikveld, ser du. Værsgod da!

Derinde brændte veden muntert i den lille ovn; og vandkjelen paa hullet surred under laaget og damped af tuden; og ved siden af den stod den graa emaljerte kaffekande med kaffe-resten fra i eftermiddag og holdt sig lunken.

— Nu skal vi ha os en god kaffedoktor eller en grog, hvad du vil, sa Torger Tjelle; — her er tobak og. Jeg er selv ikke meget for det sterke; men naar jeg faar besøg, og især slig paa en uvanlig tid, maa en altid ha lidt at styrke sig paa. Her kan du se, hvor

bestemt jeg har ventet dig — — — Og du har kanske gaat feil flere gange og du? Det var ilde det. Tænk, saa koseligt vi kunde hat det! Jeg har altid tænkt, at du var en snil og hyggelig kar. Vi er jo næsten landsmænd og. Nei, se her: sæt dig op i sofabænken. Du kan skjønne det da! Saa ja. Skaal da, og velkommen i huset! Det er en stor ting at ha gode naboer. Her i *Norsemens* regner vi det som det første af alt; vi blir brødre allesammen! Mangler en noget, saa faar han det hos de andre paa mindste vink; gaar det galt for en, saa trær de andre til og bøder paa af et godt hjerte. Vi maa jo det, ser du; vi har et godt land, og derfor maa vi selv være bra folk. Det er ikke nok bare at ageren er tyk og tung, og at kua er god og gjild; vi faar takke for det hele ved selv at være bra folk og — saa godt som vi har det. Ikke sandt da? Skaal da du!

— — Der sneg sig time paa time. Naboen gjorde gang paa gang tegn til opbrud; men Torger Tjelle tvang ham hver gang tilbage igjen. — Nei sid naa da! Herregud, vi kan da snakke sammen! Vi, som slider saa trut, faar da nytte tiden til hygge og venlighed, naar vi først en enkelt gang gaar den

lange vei over til hverandre. — — Og saa la han albuerne paa bordet, støtted ansigtet i hænderne og saa i det uendelige, langt og vemodigt paa den fremmede.

Endelig slap den fremmede ud. Torger Tjelle fulgte ham et stykke paa den smale vei, som løb over engen og ned mod bækkefaret. Endda efterat han hadde tat farvel, blev Torger Tjelle staaende og se efter ham. Saa sukked han og skulde til at gaa ind igjen. Han stemte hænderne for brystet og stønned som i en stor smerte. — — — Men der snudde jo naboen og kom opover igjen? Jovist kom han lige mod ham. Nei, nu kunde ikke Torger Tjelle længer; nu hadde han ikke mere kraft tilbage. — Gaa! Gaa! vinked han mod naboen.

Men naboen kom alligevel lige op mod ham, tog først hans haand, klemte og krysted den. Saa la han sit hoved mod Torger Tjelles skulder og hulked, saa hele hans brede ryg skalv.

Nu var Torger Tjelle en anden. — Gaa! Gaa! stønned han. Og han rusked og sled i den fremmede.

— Du skulde vide, hvor ilde jeg har det! Det slider og koger herinde i brystet paa mig.

Jeg tar heller ti dryge arbeidsdage i solstegen paa prærien end denne ene nat omigjen. Gaa! Gaa! Og har du det ondt, saa snak til os andre — — — snak til os andre for Guds skyld! Du har ikke noget andet nødig.

Saa gik da naboen. Snart stod solen op, og han tog igjen fat paa sit strævsomme arbeide ude paa prærien, han som Torger Tjelle og alle de andre i *Norsemens Settlement.* Og han blev i distriktet. Aarene gik, og han blev som en af de andre, strævsom, oprigtig, hæderlig og mild i al sin dom. Og ingen slog paa de rygter, som senere kom op til distriktet: at han i det gamle land hadde været straffet for tyveri baade en og to gange, og hans far og farfar før ham igjen endnu adskillig oftere.

— — — Trods al taushed blandt farmerne i *Norsemens Settlement* kom alligevel historien ud i de omliggende distrikter. Man talte om den med en besynderlig blanding af skjæmt og ærbødighed.

— Der har jo væretet tyveri oppe i *Almindelighed*, sa en.

— Ja, der har jo det. Men tyven blev jo ogsaa kneben og straffet i «al mindelighed», sa en anden.

HAVBLIK.

Lange, lave og graa ligger disse øer og skjær og svømmer langt derude. Intet træ vil fæste rod i revnernes tørre, salte jord. En enkelt busk har proberet at trives i krogen bag et lavt stengjærde; den bærer grønne, eller rettere graagrønne, blade hvert aar; den har endog blomstret en gang for længe siden, og smaa barn glæded sig til dens frugt. Men frugterne skrumped ind; og buskens yderste blade visned — ellers hadde den naaet med hodet op over stengjærdet, der den stærke salte vind blæser og jævner alt, som vil op over holmernes lave ensformighed.

Men fint, spædt græs gror i de luneste sænkninger; og smaa hverdagsblomster myldrer i græsset igjen. Enkelte rent trodsige staar og nikker helt oppe paa stenryggene og ser hele havet foran sig; bare staar der og nikker, saa-

længe den lune bris leger dem mellem bladene; skjælver, svøber bladene om sig og vil flygte med bøiede rygge, naar vindene øges, og det milde sus stiger til tudende hvin; lægger sig angstfuld helt ned mod marken, skjuler sit aasyn under frysende bæven, mens storm, orkan brøler over de lave øer; og selve havet stiger som salte, pidskende svøbeslag ind over det lave land. Staar der dog opreist igjen næste dag og nikker, nikker.

Pragtløse, frygtsomme fugle har sine reder paa de yderste skjær, graa hverdagsklædte fugle, hvis varsomme øine skuer efter fare, hvis struber bare kan gi angstfulde skrig.

I blanke solgyldne dage, naar havet er et eneste stort kjærtegn, svømmer de graa fugle ud i flokke og ligger og vugger som perler paa en snor. Da kommer ogsaa andre fugle frem; fugleunger piber ved strandene; lynsnare teister, hvide maager med sol paa vingerne seiler i den skjære luft; hviner, skriger, som var man midt i selve den glade verden. Da kan der ogsaa komme fremmede fugle, store mægtige fugle med skinnende farver. De kommer ovenfra; lynsnare, sænker sig rapt mod havfladen; ser sig om, skriger, faar ikke svar. Skriger igjen, faar ikke svar. Stiger saa op

fra havet igjen og seiler videre. I de blanke solgyldne dage kommer der ogsaa sæl op af havet, skinnende dyr, som lægger sig paa de yderste skjær og fløiter lavt og klagende.

Paa slige dage tar de lave øer og skjær sig forunderlig ud inde fra land eller fra skibe, som farer forbi langt borte. De løfter sig op fra havfladen og stiger mod himmelen som fjerne underlige drømmesyn.

I graaveir og storm blir de helt borte, de to lange øer saavelsom alle de smaa skjær og holmer. Sjørøk og skaadde svøber sig om dem; selve havet stiger op i skum rundt omkring. Ingen vil ane, at derinde, midt blandt alle brændingerne, indenfor sjøsprøitet, inde i alle de hule drøn, lever alle disse stille mennesker.

Menneskeboligerne er baade smaa og lave herude. Graa, skjæve, af det fattigste virke, tættede med tang og tare ligger de strødd udover de to lange øer. Etpar steder ligger de i klump, tre, fire, seks, som støttede op mod hverandre; mest ligger de for sig selv et for et, inderst ved en liden vik; under en steil knaus.

I stille, trygge, maaneklare nætter ligger husene der tause, lukkede, udslukte, bare

vægge om sovende menneskers senge. I mørke vinternætter glor et enkelt rødt øie udover havet, et her, et der, fra vik og fra tjeldknaus. Og de smaa huse vokser, faar lodne konturer; de staar som vogtende dyr med stride rygge og stirrer glorødt udover havet. I vilde stormnætter lyser det fra hver eneste liden rude; svaiende lys haster over knauser og langs strand — milde mennesker, som stræver sig frem gjennem stormen for at banke paa og komme med trøst til dem, som har nogen af sine udpaa og nu sidder angstfulde i tæt klump og venter, venter.

I dovne, lumre, solmættede dage stiger der blaa røg fra de smaa huse; og alle vægge faar lyse farver.

— Som en hvid ørken, en lav oase, med solgyldne beduiner-telte, sa en fremmed, som fór forbi paa en slig dag.

*

Her bor stilfærdige mennesker; kvinder som næsten aldrig ler, aldrig blir kvit det medfødte drag af stor bekymring om mund og øine; mænd som altid ser ud, som om de

grunded over noget tungt uløseligt; barn som aldrig jubler, men leger sin stille fattige leg med strandens kryb og skjæl og revnernes spæde blomster; ungdom som neppe kjender glæde, og som intet andet kjender af livet end pligt, arbeide og dagenes, aarenes rolige række-følge jævnt og hverdagsligt over alt det, som for andre mennesker er begivenheder, sinds-bevægelser, hjertebanken.

Naar menneskene herude tar farvel med hinanden, ofte for lange tider, altid mere paa det uvisse end andre mennesker, da gir de hinanden haanden og sier: — Ja, saa faar du leve vel.

Sjelden noget mere.

Naar de trænger til fest en enkelt gang, faar de sig ud en lægprædikant inde fra land; og de flokkes i det lille graa bedehus med træ-korset paa oppe paa den største øens høieste. Ikke fordi at gudsfrygten eller dyrkelsen af den hellige skrift, ordet, paa nogen maade er det stærkeste i deres væsen — men fordi de ved ikke om nogen anden maade at feste paa; man har altid brugt det slig her paa øerne.

Og bedehuset staar der jo.

Her bor ogsaa Selma.

*

De er ikke vakre, øernes unge kvinder, de er gjerne midt imellem mørke og blonde; huden er gjerne lidt graa, og mange af dem har ikke saa lidet af finne-folkets brede kind og smaa øine. Mange af dem har allerede ved konfirmationsalderen en hel del af mødrenes bekymrede udtryk om mund og om øine. De er tause, beskedne og uden larm — — —

Men jeg nævnte Selma.

Det skyldtes en ren tilfældighed, at jeg kom didud til øen. Jeg vilde til et fremmed sted paa kysten og bo der nogen dage, det var det hele; og saa lod jeg mig seile ud til denne ø, hvor der saa sjelden kom nogen fremmed. Tilfældet vilde, at den mand, som man skaffed mig logi hos, var Selmas far.

Jeg bodde der i seksten dage; og jeg saa Selma hver dag, hele dagen. Hun var visselig den vakreste af øernes kvinder; hadde ialfald været det ganske sikkert. Nu var hun henimod de firti. Hun var noget mørkere end de andre, hadde større øine og var mere rank. Og saa var der et vakkert tungsind ved hende. Hun virked i grunden mest tungsindig, naar hun smilte. Og det gjorde hun ofte.

Jeg tror ikke, at øernes egne folk syntes, at Selma var vakker. Jeg hørte aldrig nogen

nævne det; tvertom mærked jeg ofte, at herude var det hovedbetingelsen at være blond, rigtig blond, «lys og vakker».

Selmas mand saa jeg ikke; og jeg faar visselig aldrig se ham. Men barnet saa jeg. En liden vilter gut paa hele elleve aar. Han stak af mod de andre barn paa øen, han skreg høiere end de andre, jubled frimodigere; han kunde være grusom mod smaa nøkne fugleunger, han kunde ogsaa ta til taarerne hurtigere end nogen af de andre, og han var ikke ræd for fremmede.

Dertil var han endda mørkere end Selma.

*

Der var til dagligdags ikke flere i huset end den gamle fisker, hans datter Selma og dattersønnen Eyvind — den eneste, som bar navnet Eyvind her paa øerne. Selmas mor var død; og hun hadde ingen søskend.

Jeg lærte i de faa dage at holde af denne hyttes stille liv. Den gamle hadde magelige dage paa denne tid af aaret; mest laged han redskab, bandt nye garn eller bøded paa de

gamle. Sommetider rodde han og jeg ud paa sjøen en tur, saa til nogen smaagarn eller teiner; sommetider laa vi udpaa, i en liden stille vik, og fisked med snører. Sommetider rodde vi ogsaa ganske stille rundt øerne uden maal eller med; og meget ofte sad vi øverst oppe paa knauserne og saa ud over havet.

Naar vi saa kom hjem til det lille hus igjen, kom Selma os imøde; hun smilte gjerne mod os, et stille bedrøvet smil; lindt tog hun kurv eller tine fra den gamle, ifald ogsaa han hadde noget at bære; ofte strøg hun ham over panden for at kjende, om han var varm.

— Hvor er barnet? spurgte altid den gamle, ifald han ikke kunde se lille Eyvind i nærheden.

— Barnet! svared Selma med et suk under det stille smil. — Vesle Eyvind er nede ved saltboden og leger. Eller: Eyvind har lagt sig nu, far. Eller: Vesle Eyvind fik lov til at gaa ned til Reier Gundersens barn.

Alt eftersom det hadde sig.

Tidlig om morgenen, før nogen anden, begyndte Selma at liste i dørene; hun kogte kaffe, hun slap ind frisk luft gjennem dør og vindu, hun var oppe i revnerne efter nye smaa blomster; hun sprang til naboerne efter friske

æg. Hun leved en kvart dag, inden den gamle og jeg kom tilsyne om morgenen.

Og aldrig skulde vi mærket hendes stille fjed, ifald der ikke hadde været en dør, som skreg paa sine gamle hængsler.

Saa gik hun fra og til det hvide bord i denne lille sollyse stue, skjænked og bød om — og varmed med sit bedrøvede smil.

— — Om kvælden læste hun ligesom lektier med vesle Eyvind. Saa kunde de to spøge lidt, mens hun trued i ham mest muligt af aftensmaden. Naar saa det var over, forsvandt de to i det lille kammer ved siden af kjøkkenet; og derinde blev det helt lystigt en liden stund — indtil det pludselig blev stille, og jeg kunde mærke, at Selma bad kvældsbøn med barnet.

Jeg lytted en kvæld, fordi jeg selv blev stille ved at høre en virkelig kvældsbøn med foldede barnehænder bli læst i det lille kammer ved siden. Jeg hørte Selmas stilfærdige varme stemme gaa foran, og den lille guts følge efter: — — — at vi altid maa faa beholde bedstefar, som du i din godhed har sparet fcr os saa længe. At du vil holde din haand over far og beskytte ham, hvor i verden han end er, saa han kan komme tilbage til os igjen — — —

Dermed trodde jeg, at jeg hadde faat lidt indblik i Selmas liv og skjæbne. En sjømandshustrus vanlige lod: Et barn og en mand, som svigted og glemte baade hende og barnet.

Og dog var det noget anderledes.

*

En kvæld, efterat den vesle Eyvind er bragt til ro, kommer Selma ind i stuen og sætter sig hos den gamle og mig. Passiaren vil dog ikke rigtig gaa ikvæld. Den gamle er urolig; hans pibe vil ikke brænde; han lægger den fra sig, tar den igjen og tænder paany gang paa gang. Ogsaa Selma er nervøs; det mærker jeg derpaa, at hendes tungsindige smil staar fast; det skifter ikke, det kommer og gaar ikke som ellers.

Tilsidst ser den gamle længe og spørgende paa Selma.

Hun bøier sit hode, reiser sig saa og gaar hen til ovnen, hvor hun pusler ved det visnede løv, som har staaet der til pryd siden tidlig i sommer, da det fragtedes hid fra de lyse skoge inde paa land.

— De er jo fra Kristiania? spør endelig den gamle.

— Ja, det er jeg.

Den gamle sidder og leger med messinglaaget paa sin korte pibe.

— Sig mig: De skulde vel ikke kjende en derinde, som heder Eyvind?

— Heder han Eyvind?

— Ja. Kanske han kalder sig Eyvind Hansen; for hans far hed Hans — —

— Han hadde endnu et navn, kommer det stilfærdigt fra Selma.

Og den gamle nikker.

— Ja, han hadde endnu et navn, hans far altsaa; men det kan vi ikke huske, for her hed han bare Eyvind; og vi trodde, at han kaldte sig Eyvind Hansen, eftersom hans far hed Hans. Det skulde være fornemme folk, har vi hørt, ja af de bedste i byen derinde.

— Nei, jeg kjender ham vist ikke.

— Saa De gjør ikke det. Den gamle sukker.

— Aa nei, det er jo rimeligt, sier Selma, idet hun atter kommer hen og sætter sig hos os. Hun støtter panden mod den ene haand og sidder og piller ved bordtæppet. — Han var af middels høide, fortsætter hun; — og saa var han temmelig mørk — — —

— Rigtig en pen ung mand, sier den gamle.

— Han var saa munter, vedblir Selma; — han sa saa meget morsomt, og altid var han saa glad.

— Ja, et sjelden godt menneske, sier den gamle.

Selma taler langsomt:

— Han var ikke sjømand. Han hadde vist gaat paa enslags krigsskole; og saa hadde han været tilsjøs etpar aar, mere for morro skyld. Da han var her, var det, fordi han hadde været syg og skulde ha sjøluft igjen. Egentlig var han paa sin fars kontor; faren er nok stor skibsreder, og Eyvind var eneste søn og skulde nok ha det hele. Han reiste fra sted til sted her paa kysten for morro skyld, eftersom han ikke var frisk.

— Er dette længe siden? spør jeg.

Den gamle tænker ligesom efter; men Selma svarer straks:

— Det er tolv aar isommer siden.

— Saa længe?

— Det er ikke saa længe. Bare han engang vilde komme.

— Han er endnu en ung mand kanske?

— Javist — lad mig nu se, tænker den gamle sig om.

— Han blir otte og tredive aar den 27de oktober, svarer Selma, før den gamle kommer videre.

— Kanske han er syg; kanske han ogsaa er — —

— Død mener De? sier den gamle. — Nei, det er han ikke; for der er folk, som har set ham. Han blev set i Bergen for fem aar siden; det var endda en af mine brorsønner, som saa ham dengang.

— Dengang trodde jeg saavist, at han var paa vei hidover, sier Selma og stirrer hen for sig.

— Ja, kan du huske, Selma, slig som vi vented! Den gamle tar om hendes ene haand. — Kan du huske, slig som vi sad deroppe ved bedehuset og saa efter hver eneste baad, som var paa sjøen! Og saa lærte du barnet, hvad det skulde si, naar han endelig kom — — —

Selma reiser sig for at si godnat. Hun gir mig haanden; og saa sier hun, mens hun ser ned mod gulvet.

— Ja, hvis De nogensinde skulde træffe ham, saa faar De være saa snil at hilse ham fra os. Bare hils ham rigtig mange gange. Han har det vel slemt, er jeg ræd, siden han ikke lar høre fra sig.

*

Efterat Selma er gaaet, sidder den gamle længe taus og ser hen for sig. Saa ser han paa mig og hvisker, for at Selma ikke skal høre det.

— Ja, De skjønte vel, at det var barnets far, som vi snakked om?

Jeg nikker; og han fortsætter:

— Ja, jeg skjønner det ikke. Han var her et halvt aar og vel saa det; og han hadde ikke været her en maaned engang, før han og Selma var forlovede. Vi var saa glad i ham, baade Selma og jeg. De var sammen sent og tidlig; og der var intet dølgsmaal over det, at de skulde ha hinanden. Saa reiste han da senhøstes; og hans sidste ord var de, at straks over nytaar skulde han komme igjen og hente Selma. Enten vilde han ta hende med til byen, eller saa vilde han bosætte sig inde paa land et par mil herfra. Gifte sig skulde de i ethvert tilfælde, naturligvis.

Udpaa vaaren kom barnet til verden; men han kom ikke, og han skrev ikke heller. Det var saa besynderligt, ser De, for vi var saa trygge paa ham. Saa gik vi da og vented og vented den sommer og næste sommer med; og vi blev rigtig bedrøvede. Sligt hadde aldrig hændt her paa øerne før. Jeg mener ikke det

med barnet; for slig er det bestandig; man slaar gjerne bryllup og barsel sammen herude; det er der ingen skam i, naar to unge mennesker er glade i hverandre og har git hverandre løftet. Men det at han slet ikke kom, det var saa leit; og noget saadant har aldrig hændt før. Nei aldrig.

Saa tænkte vi, at han var blit syg; men da burde han jo ha skrevet. Saa tænkte vi, at han kanske var død, slig som De ogsaa sa; og da graat Selma rigtig ofte. Men saa fik vi spurgt, at han var blit set et eller andet sted; og saa takked vi Gud, fordi han var i live. Kanske det er gaaet ud med ham; kanske han er blit rigtig fattig. Han maa naa vel komme engang. Tror ikke De ogsaa det? Selma er nu saa aldeles sikker hun da; hun gaar der og venter og venter.

— — Uden at jeg ved om det, sidder jeg og stirrer den gamle ind i øinene; jeg bare tænker paa Selmas skjæbne, og jeg har intet ord at svare.

Den gamle blir siddende der og stirre paa mig igjen; hans mund aabner sig lidt efter lidt, og hans ansigt udtrykker den mest maalløse forbauselse.

— Ja, De vil vel ikke si, at han slet ikke kommer? At han har glemt os? At han — —

Jeg kan ikke svare. Om jeg hadde været i den yderste nød, saa hadde jeg ikke kunnet afpresse mig selv et løgnagtigt beroligende svar.

Dertil hadde jeg for stor agtelse for Selma og hendes gamle far.

Den gamle vil reise sig. Men han synker ned paa stolen igjen. Og han lægger hodet mod bordet og hulker.

*

Etpar dage senere skal jeg reise. Dampskibet skal gaa tidlig om morgenen, og derfor maa den gamle og jeg ro afsted endnu før graalysningen. Vi har over halvanden mil at ro.

Selma er oppe og skal se os vel afsted. Først maa jeg ind og ta farvel med vesle Eyvind, som ligger og sover i sin seng. Han sover godt og sundt. Selma staar ved siden og smiler. Jeg tør ikke vække den lille; men jeg kan ikke la være at trykke mit øie lindt ind mod hans ene kind. Da snur han paa sig og gnir sig i ansigtet med de smaa brune

næver. Selma tar hans ene haand i sin og kysser den — længe.

— — Vi sidder allerede i baaden. Selma er der ikke. Jo, der kommer hun nedover; hun har hænderne fulde af blomster. Som om hun hadde ribbet hele den fattige ø. Hun lægger blomsterne i baaden til mig; og saa tar hun begge mine hænder. Hun sier intet, endda det ser ud, som om hun vilde si saa uendelig meget. Saa bøier hun hodet til siden, slipper mine hænder og gaar langsomt opover.

Da vi saa ror forbi den yderste odde, staar Selma der allerede. Hun staar der høi og rank, barhodet. Hun vifter med sit hvide hovedklæde. Hils! Hils! roper hun.

Jeg vifter igjen.

— Som hun venter stakkar! sier den gamle og lægger sig seigt i aarerne.

*

Jeg har tat farvel med den gamle. Jeg staar igjen paa dampskibsbryggen; og han ror tilbage til øerne.

Solen staar netop op; havet ligger speil-

blankt under dens kobberrøde skjær; tunge graa fugle seiler paa rappe vinger langs havfladen, en flok muntre springhval boltrer sig i baadens kjølvand. Nu kommer solen helt op over himmelranden; og øerne langt derude begynder ligesom at løfte sig fra havfladen.

Disse fjerne øer, som saa sjelden faar besøg af den lyse, solglade verden!

I EN UDHAVN.

Dampskibene lægger som en regel ikke til her; her stiger jo aldrig nogen af og endda sjeldnere nogen paa; for skal havnens folk noget sted hen, saa bruges altid sjægten eller skøiten — eftersom det er veir til, og eftersom man skal kort eller langt afsted.

Dette hadde jeg hørt, og derfor telegraferte jeg paa maafaa til havnens mest ansete mand — den fornemste lodsen, han med den næsten landskjendte skøiten — om han vilde la gaa baad ud efter mig, naar damperen peb og slog bak.

Det lod ikke til, at min fordringsfulde henvendelse var tat ilde op; for allerede straks dampskibet kom om pynten, nikked kapteinen til mig og pegte indover. Der, midtpaa den brede bugt, laa der en grønmalet sjægte med to mand i og red paa den høie sjø.

De nikked op mod mig, der jeg stod ved den nedfirede faldrebstrappe. — Det er Dere, som har telegraferet jo?

— Ja, ha.

— Ja værsgod. Tag mod kufferten du, Anders John.

— — Paa bryggen staar lodsens kone og tar mod fanglinen. Hun belægger den med et par raske halvstik; saa retter hun sig, skyver det sorte tørklæde tilbage og byder velkommen.

— Manden min bad hilse. Han maatte seile inat.

Hun gaar foran over den lille sandfyldte, svagt græsbevoksede bryggeplæn, saa om et hushjørne, op en liden trappe, steil og smal som en kahytsnedgang, derpaa gjennem en slumrende have; og vi staar foran hendes hus. Bagefter kommer de to rorkarle med min bagage.

— Bagagen kunde jo gjerne staat paa bryggen saalænge, sier jeg.

— Det er ikke bra, sier hun; — hvis sjøen øger lidt udpaa dagen, saa slaar den over dernede. Og jeg tror, den øger; den har gjerne gjort det hver formiddag ved tiellevetiden i det sidste, — og barometeret er saa uroligt.

— Faar jeg bry Dem med at spørge, hvor jeg skal faa et logi? Jeg er jo saa aldeles fremmed her; jeg vilde bare være her nogen dage og — ja og fiske lidt og snakke med folk.

— Ja, saa gjerne. Jeg skal si Dem akkurat, hvorledes det staar til: Jeg har sendt bud til madam Gerhardtsen og til madam Grøn — lodskoner begge to, rigtig bra folk — og sagt, at De kommer ned for at se paa logi der. Jeg skal vise Dem, hvor det er, fra stuetrappen, saa kan De siden gaa did bort. — Og skulde De ikke like Dem hos nogen af de to, saa sa Jørgen, manden min, at De fik bli her hos os. — Men De maa først gaa til Gerhardtsens og Grøns; for de har hat sommergjæster før, og de har indrettet sig paa det.

— Kan jeg ikke heller faa bli her med det samme?

— De faar da først spørge, om det kan se hos madam Grøn eller madam Gerhardtsen. Det er jo saa lige ved. I det lille huset dernede ved bryggen bor Gerhardtsens; og i det hvide med trærne foran der tilvenstre bor Grøns. Gaa nu lige ned, saa dækker jeg bordet imens. For kaffe kan De vel altid tækkes med her hos os?

— Men hvis nu hverken Gerhardtsens eller Grøns vil ha mig?

— Saa faar De hjørnestuen her hos os.

*

Madam Grøn tar imod mig ude paa trappen og beskuer mig med en nærmest misbilligende mine.

— Om jeg kan faa kost og logi for en uges tid?

— Er det ikke Dere, som har telegraferet til Erlandsens da?

— Jo netop.

— Ja, saa blir De der.

— Men fru Erlandsen sa, at jeg skulde gaa hid; og hvis jeg ikke kunde faa logi her, skulde jeg gaa til fru Gerhardtsen.

— Ja, men Ane Erlandsen har gjort istand hjørnestua til Dere, saa De faar bli der.

— De vil ikke ha mig her altsaa?

— Ikke for øieblikket, nei.

— Ja, saa faar jeg gaa tilbage til fru Erlandsen da, og slaa mig til der.

— De faar da først gaa op til Stina Gerhardtsen.

— Men De sa jo netop, at jeg skulde ha hjørnestuen hos fru Erlandsen.

— Ja, men De faar da spørge Stina Gerhardtsen først; ellers kan jo umulig Ane Erlandsen være tjent med Dere.

Temmelig viljeløs banker jeg paa hos Gerhardtsens. Madamen tar imod mig ude i gangen og betragter mig helt deltagende. — Nei, ettersom De har telegrafert til Erlandsens, saa faar De da bli der.

— Men fru Erlandsen vilde helst, jeg skulde bo hos Dem.

— Ja, det er muligt, det. Men naa har hu gjort hjørnestua istand; og det er jo et rigtig pent værelse, saa De blir nok fornøiet. Der bodde en bureauchef hos mig i sommer, baade han og frua og to barn, og jeg hørte ikke andet, end at de var vel fornøiet. Hu har jo aldrig hat badegjæster før, Ane Erlandsen; men det er jo saanne bra folk, og naa som hjørnestua er istand, faar De bli der da, ser De.

Med den besked vender jeg tilbage til Ane Erlandsen. Hun aabner døren ind til hjørnestuen. Derinde er alt i den vakreste orden, seng med snehvide lagen, et lidet bord med hvid dug og friske blomster i glas, gyngestol med aldeles nyt, hæklet tæppe og frisk enertop strød paa ovnspladen og foran ovnen.

— Skal jeg altsaa faa bli her da? spør jeg helt ængstelig.

— Ja, saa inderlig gjerne, hvis De vil tækkes, svarer fru Erlandsen helt hjerteligt. — Naar baade madam Gerhardtsen og madam Grøn har sagt udtrykkelig, at de ikke vil ha Dere, saa maa De bli her. Men — hun ber rent vakkert for sig — De maa endelig være saa snil og hjælpe mig og si aldeles nøie, hvad De vil ha, og hvad slige badegjæster pleier at like, og nøiagtigt hvorledes hver enkelt ting skal være, for hvis jeg glemmer noget, eller jeg kommer til at gjøre noget galt, faar baade madam Grøn og Stina Gerhardtsen straks vide det; og saa ler de ad mig, for de er saa praktiserte i at ha badegjæster. — — — Men jeg bad Dere jo først gaa til dem begge, ikke sandt? Og Gud skal være mit vidne, at jeg aldeles ikke har tænkt at forhindre Gerhardtsens eller Grøns i at ha Dere.

*

Saa bor jeg da i denne lille udhavn. Jeg har spist middag, deilig frisk hummer og herlig afkogt flyndre med persillesmør, serveret side om side til valg, derefter smaa lækre lammekotteletter og tilsidst frugt, æbler og

pærer af borgerlig race, men friske og liflige. Ane Erlandsen svæver paa taaspidserne gjennem værelset gang paa gang, mens jeg spiser; og i kjøkkenet tæt ved hersker der aandeløs stilhed, endskjønt jeg ved, at en halvvoksen tjenestepige og tre barn holder til derude. Ane Erlandsens udtryk er spændt eller bekymret; det er mig umuligt at afgjøre, hvilken betegnelse passer bedst. Hun har rent mistet mælet, sier ikke et ord, ser bare prøvende paa mig og paa retterne.

Da jeg saa endelig har spist, tændt en pibe, vrængt af mig trøien og lænet mig deilig tilbage i gyngestolen, sier jeg af fuldt hjerte:
— Tusen tak for maden, fru Erlandsen! Dette var henrivende deiligt.

Fra det øieblik af har Ane Erlandsen faat mælet igjen; blid som en solstraale glir hun ud i kjøkkenet — og derude løses tausheden øieblikkelig; den følges af smaa summende stemmer, som lidt efter lidt glir over i jubel og leg. Men barna jages ud; de faar more sig i det fri, og det langt undaf huset ogsaa — for nu skal «badegjæsten» sove middag. Jeg protesterer; jeg har ikke spor af lyst til at sove middag. Men Ane Erlandsen holder paa sin mening; hun bærer ind en liden sne-

hvid pude og nok et heklet tæppe. — Herregud, kan jeg ikke faa slippe?

— En maa spise saapas, at en faar trang til en liden blund efterpaa, forklarer hun. Og da jeg fremdeles ser uvillig ud, faar hun paany sit rædde, bekymrede udtryk. Jeg forstaar da, at jeg maa føie hende — af hensyn til madam Grøn og Stina Gerhardtsen.

Og over hele huset sænker sig en saa tæt og dyb stilhed, at hele «byen» utvilsomt maa forstaa, at nu sover badegjæsten — — — —

Udpaa eftermiddagen slentrer jeg en tur om mellem havnens huse og langs bryggen. Et sted staar en mand og steller med et garn. Jeg hilser; han hilser igjen. — Goddag, sier han, — og velkommen hid. Bare De naa ogsaa maa trives vel. Naar naa Jens Erlandsen kommer hjem, faar De mere selskab.

Han er ikke i tvil om, at jeg er den, som bor hos Erlandsens.

— Vil De se op til mig iaften? spør jeg.

— Ja, tusen tak. Mit navn er Paal Edvardsen.

— Klokken otte?

— Ja, mangfoldig tak.

Længer borte, udenfor et lidet hvidt hus med grønne vinduskarme, hilser jeg paa en

gammel, barhodet og aldeles flintskallet mand, scm sidder og sætter net paa en hummerteine.

— Goddag og velkommen paa disse kanter, sier han; og han lægger til: — De hadde rigtig fint veir med baaden inat.

— Ja, deiligt.

— Ja, han fik telegram, Jens Erlandsen; men han maatte seile; han ligger og slider og seiler støt.

Ogsaa denne mand ved altsaa besked om, at jeg er den saakaldte «badegjæst», som kom idag tidlig. Men desuagtet præsenterer jeg mig.

— Mit navn er Jakob Reiersen, svarer han; — jeg har været lods; men naa er jeg for gammel.

— Vil De se op til mig iaften?

— Tak, mere end gjerne; men det er jo rent skam.

— Klokken otte da. Paal Edvardsen kommer ogsaa.

— Nei gjør'n det! Da tør jeg vel vaage mig, jeg ogsaa da.

*

Klokken otte paa slaget banker det paa min dør. Der staar en spænstig mand med graat skjæg og brunt haar; han har blaa klær,

en kort, retskaaren trøie og bukser med bræt i for og bag. Det er ikke Paal Edvardsen, og det er ikke — — —. Jo, det maa være gamle Jakob Reiersen alligevel. Jovist er det han.

— Jeg kjendte Dem næsten ikke igjen, Jakob Reiersen.

— Nei, jasaa De. Ja, det er parykken, som gjør det. En maa jo pynte sig, saa godt en kan, naar som en er bortbe'en.

Lidt efter kommer Paal Edvardsen ogsaa. Han er ikke at formaa til at sætte sig i sofaen ved siden af Jakob Reiersen; han løfter en stol hen til ovnen — det er rigtignok august maaned — og sætter sig der; og alt i et sier han med et smil: — Ja, dette tænkte hverken du eller jeg igaarkvæld, Jakob Reiersen.

— — Toddy eller cognak og selters, Jakob Reiersen?

— Tak for toddy, hvis det skal være noget.

— Toddy eller selters, Paal Edvardsen?

— Tak, jeg har ikke imod toddy. — —

Og seltersvand? Ja, De har kanske med Dere fra Kristiania; for her i havnen her findes ikke den vare.

— Findes her ikke selters?

— Nei, her findes ikke den vare, gjentar Jakob Reiersen Paal Edvardsens ord.

— Ingen ting paa flasker, sier Paal Edvardsen.

— Uten parafin, fortsætter Jakob Reiersen.

— Aa, for e skam! udbryder Ane Erlandsen, som netop er kommen ind. — Hvad skal jeg gjøre!

— Mama! mama! roper en guttestemme fra den halvaabne dør ud til kjøkkenet.

— Hys, smaagutter!

— Mama! mama! Dem har selters!

— Hvad er det, du sier, barn?

— Jo, mama, dem har to flasker i vindue hos kjøbmand Strand, som staar igjen efter den badegjæsten, som bodde hos Gerhardtsens i sommer.

— Snakker du ikke tul naa, gutten min?

— Nei, det er sandt mama; jeg har set dem idag.

— Jo, sandelig tror jeg ikke, gutungen har ret alligevel han, sier Paal Edvardsen.

— Jeg lurer paa det, jeg, mener Jakob Reiersen.

— Jomen, er det sandt, svarer Paal Edvardsen; — det er de to smaa flaskene, som staar jamsies plakaten fra seildugsfabriken, de med de gule lappene.

Mens Paal Edvardsen og Jakob Reiersen

diskuterer, hvorvidt dette kan være muligt eller ei, har Ane Erlandsen trukket sig ud af værelset; og inden et par minutter kommer hun tilsyne igjen med de to lunkne seltersflasker i et papir — og med den tidsmæssige besked, at det skal bli flust at faa imorgen; for kjøbmand Strand har alt skrevet til byen efter et dusin, straks han igaar hørte, at her kom badegjæster.

*

Naa ja, vi prater kvælden udover om sildefiske, makreldorgning, lodsing og lodsernes økonomiske kaar. Gamle Jakob Reiersen er den mest pratsomme; han laver sig endog halvanden toddy; og straks derpaa tørrer han sig over panden og spør lidt usikker: — Dem maa ikke synes, at jeg er altfor næsevis, naar jeg spør Dere, om jeg faar lov til aa lægge af mig parykken.

— Nei kjære, det er da saa naturligt.

— Ja, jeg er saa uvant med den.

Paal Edvardsen drikker aldrig mere end en toddy, men røger des stærkere. Han sier ikke stort, nøier sig helst med at bekræfte Jakob Reiersens ord med et: — Ja akkurat! Ja det er sikkert, det!

Og det lader til, at han befinder sig udmærket vel derved; for ret som det er, sier han i stor forundring: — Ja, dette tænkte hverken du eller jeg igaarkvæld, Jakob Reiersen.

Klokken elleve bryder mine to gjæster op; det nytter ikke, alt det jeg protesterer; jeg *skal* sove, jeg «som er kommen med baaden.»

— Slig morro har jeg ikke hat paa lange tier, sier Paal Edvardsen, idet han tar farvel.

— Ja, det var en sjelden adspredelse, sier Jakob Reiersen og putter parykken i trøielommen — —

Allerede klokken syv næste morgen mærker jeg Ane Erlandsen i døren med et stort kaffebræt. Jeg bare sover videre; og hun forsvinder lige saa lydlyst, som hun kom tilsyne. Halvt sovende mærker jeg, at hun er der igjen med brættet omtrent hver halvtime indtil klokken ni — da lar jeg hende slippe ind. Nu er hun atter bedrøvet: — Herregud, naa har De sovet daarlig inat!

— Har jeg?

— Ja, De har vel ikke faat sove før udpaa morgensiden.

— Har ikke jeg! Jeg, som har sovet i et kjør værre end en bjørn i hi.

— Nei, er det sandt! — Og atter er Ane Erlandsen lykkelig en hel dag — — indtil hun mod kvælden møder Stina Gerhardtsen, som spør hende, om hun er flyvende gælen, eftersom hun vækker badegjæster med kaffe klokken halv syv; dem som aldrig maa uroes før klokken ni, halvgaaen ti. Ja, somme af de fineste ikke engang før elleve.

I DIT ANSIGTS SVED

Det, Sæmund Nymoen husked klarest fra sin barndom, var de graasure høstdage under plogkjøringen. Himlen var tung og lav. Jorden seig og fugtig med sten paa sten, som slog mod plogjernet. Forrest Veslegraaen, ussel og lurvet med sæletøi saa tørt og sprukkent, at det knapt hang sammen. Veslegraaen hadde lange haar paa kjakerne; det var tegn paa, at det var en fattig hest; og saa hadde han hover saa brede og flassede, at de saa mere ud som koklover — og dertil hadde han vom, rigtig en styg, diger vom, som lidet høved til de indsunkne lænder og de tydelige ribben.

Herregud, naar han saa Veslegraaen for sig, forstod han først, hvor fattigt det var derhjemme. Naar kjæledæggen, den uundværlige, som bar det meste af dagens byrde, ikke kunde skaffes bedre kaar, ikke kunde komme til at

se ligere ud, var det da mere end billigt, at de andre, baade far, mor og de smaa søskende, gik der graa og magre og med forrevne klær!

Det var nok rigtigt af far alligevel, da han den strenge vinteren med al nøden tog af selve det finsigtede bygmelet og laged sørpe til Graaen, en diger portion, endskjønt mor knapt hadde mel til grøden. — Graaen først, sa far; — arbeideren er sin løn værd; og for os andre sørger Vorherre.

Og far nynned et par linjer af taksigelsessalmen, mens sulten suged under brystet.

Disse sure graa dage paa ploglandet! Forrest Veslegraaen rykkende og strævende, saa plogen tung og ubekvem, saa far, fillet, taus og slidsom med hænderne krampagtig om plogstyret, og tilslut han selv labbende atved med vidjekurven — han skulde sanke op al stenen, som kom frem under plogen. Han hadde altid haabet, at det skulde bli mindre sten for hvert aar; men det var forunderligt, saa meget der var af den alligevel. Hadde endda ikke trøien været saa lang og slasket; den laa iveien foran hænderne, og det saa ikke ud til, at han nogensinde skulde vokse sig saa stor, at den kunde komme til at passe. Og støvlerne! De var værst, straks han kom

ud om morgenen; de blev bedre siden, naar leren fik stappet sig ind gjennem alle hullerne; da fik han ligesom mere styring paa dem.

Far selv hadde i sin første ungdom hat som en længsel mod lærdom og bedremands kaar; derfor var han flinkere baade til at læse og skrive, end folk af hans lige var flest her i bygden. Deraf kom det vel ogsaa, at Sæmund alt fra sin første skolefærd af maled ud for sig selv og sine søskende, hvorledes han skulde bli stor i boglig lærdom og tilslut fri dem ud alle sammen, flytte dem helt ned til selve storbygden, gi dem god mad og pene klær.

Men under dagens tunge slid og virkelighedens trange, stængende horizont hadde far i sin tid bøiet ind under den aandelige vækkelse, som gik gjennem dalen. Han længted ikke mod noget jordisk mere. — Ære være Gud, om den ringeste af dine tjenere kunde forvalte sit lille pund til den almægtige Faders glæde! Og det betroede pund var Nymoens karrige jord og ulænde.

Derfor revsed far, naar Sæmund daared sig og sine søskende med forfængelige drømme. — Hvo sig selv ophøier, skal fornedres, sa han; — og i dit ansigts sved skal du æde dit brød — — — —.

Hvor klart han husked de kummerlige maaltider hjemme paa Nymoen! Især frokosten tidlig i graalysningen, fladbrødet, den kolde skummede melk og den lille træringe med myse. Aldrig andet, aldrig en smule forandring. Graat og lavt i stuen, andægtig stilhed, mens man spiste, fars mumlen over de foldede hænder baade før og efter maaltidet — og saa ud i arbeidet.

Men om søndagene var det gildere paa Nymoen, ikke med mad og denslags; men det var hviledag, og far bad høit ved bordet. Klærne var paa det nærmeste de samme søndag som hverdag; og alt det de vasked, blev hænderne alligevel ikke rene; der sad jord under neglene og inde ved neglerødderne; og paa fars hænder laa der jord i sprækkerne, og paa skjortens haandlinninger hadde jord blandet sig med sved; det gav en graa farve, som ikke gik helt ud i vask.

Og far velsigned søndagens melk og fladbrød og maned til lydighed mod Gud, saaledes som der stod i «Talsmanden» — Er jeg, o Gud, et markens blomster, en sorgløs fugl under din himmels sol. Se, du gav mig stærke hænder og en klar forstand, og al din jords herlige grøde lagde du for mine fødder, at

mine stærke hænder kunde samle den op, mine øine skue dens overflødighed, og min klare forstand fuldkomme den til velsignelse. Se, mine læber priser din vældige godhed! Se, min pandes salte sved er min lydigheds mærke — — —

*

Arbeid! Arbeid! Han hadde arbeidet hele sin barndom; og ved konfirmationen blev det indtrængende fremholdt for ham, at han skulde æde sit brød i sit ansigts sved. Og det hadde han virkelig gjort. Han hadde svedet mere, end han hadde spist.

Nu, da han var blit voksen, kom der en stærk længsel over ham efter at komme væk: han kunde jo arbeide lige trut, fordi om han tog fat i et andet arbeide, som gav mere af sig. Far foreslog ham, at nu skulde de bryde op en ny mark; de skulde ta op Sørrabben og lægge den til Nymoens øvrige jord. Han bøied sig lydig under farens vilje. De tog fat paa rabben, brød op rødder og vælted sten, vaar, sommer og høst; og skigaren kunde aar for aar flyttes længer og længer sørover, men smaat gik det, og uendelig slidsomt var det.

I disse aar steg det daglige arbeide næsten over Sæmunds kræfter; og livet hjemme paa Nymoen syntes ham for hvert aar at bli mere fattigt Det var saa pinefuldt, det at der rentud ikke var nok af den fattige maden. Han trængte ofte meget mere, uden at han vilde la sig mærke med det.

Og længselen efter at komme væk steg hos ham. Det kunde da ikke være Vorherres vilje, at hele livet skulde leves saa slidsomt uden løn og saa glædeløst som paa Nymoen. Slide vilde han; det var hans pligt, og det var han vant til; men han vilde ikke slide bestandig. Han fik heller ta dobbelt i en lang tid, bare han kunde faa det bedre siden — og det var nu alligevel hans maal engang at naa saa langt, at han kunde gjøre det lysere for far og mor og de andre.

Saa tog han skogsarbeide en vinter. Langt inde paa storskogen laa han og to andre i en koie. Vinteren var ualmindelig streng, og koien laa ikke lunt til. Han sled ihærdigere end de andre, for han var uvant og maatte ta haardt i, ifald han ikke skulde ligge for langt efter i fortjenesten — og han hadde daarligere niste med end de andre. Den vinteren glemte han ikke let, især de kolde nætter,

mens hestene stod og stamped for at holde sig varme i barhytten udenfor, og det var saa koldt, at tømmerstokkene slog revner under høie smæld, og hans lange haar om morgenen var frosset fast til væggen.

Men da vaaren kom, hadde han endel tilbedste, og det var det afgjørende.

Siden laa han hver vinter ude paa skogsarbeide. Og endelig, da han var et stykke ude i tyveaarene, hadde han saapas, at han kunde udføre sin beslutning. Han kjøbte sig billet — endda hadde han penge tilovers — og drog til Amerika. Nu først skulde arbeidet begynde, det arbeide, som engang skulde lægge glæde over livet baade for ham og for andre.

*

Lange og glædeløse aar leved han derude under et arbeide, som aldrig vilde ta ende. Han tog land, bygged blokhuse og brød op ny jord. Fik farmen færdig, saa at si — og solgte den med gevinst. Slig gjorde han to, tre, fire gange. Han var ligesom ræd for at gro helt fast noget sted.

Og i ensomheden og det strenge arbeide gik aarene raskere, end han vidste. Engang

gav han sig til at slaa over, hvor længe han hadde været ude — det var netop samme dag, han fik brevet, at far var død saa fredfuld og lykkelig — han blev forfærdet over, at det var over tyve aar, siden han reiste hjemmefra. Siden slog han nødig over.

Nu vilde han sælge sin sidste farm og reise hjem. Det stod paa fem hundre daler. Hvis kjøberen vilde gi disse fem hundre mere, hadde han den sum, som han hadde bestemt som nødvendig for at kunne reise hjem og ha det godt sammen med sine.

Han var hellerikke rigtig stærk længer; ikke som før ialfald; han blev saa let anpusten og fik det med klamme frysninger selv midt i stærkeste sommervarmen.

*

Saa var endelig Sæmund Nymoen kommen hjem igjen. Han kom opefter dalen en tidlig vaardag; marken var endnu brun med enkelte sneflekker, og veiene var bløde og klissede.

Han kjørte langsomt, ligesom hilste paa hver kjendt flek; men han kjendte ikke den brusende glæde, som han altid hadde tænkt skulde følge ham paa denne tur opigjennem

dalen. Han frøs og var ræd, at han var kommen for tidlig paa vaaren. — — Langt der fremme kunde han øine Nymoen, liden og graa som for mange og tyve aar tilbage. Han fik taarer i øinene. Herre Gud, saa far hadde strævet og slidt vondt deroppe! Taarerne kom flere og flere, og han maatte bide i frakkeærmet, for at skydsgutten ikke skulde høre ham hulke. Hvorfor græd han? Hvorfor var han ikke glad? Nu kom han jo hjem, akkurat slig som han hadde drømt det som gut. Her i lommen hadde han jo det, som skulde til for at gjøre det bedre baade for ham og for de andre deroppe, ja mere til. Jovist var han glad! Nu var trængselens tid forbi. Det var dumt med de taarer; han var jo ikke sig selv idag, det kom vel af den over fjorten dage lange lediggang under reisen.

De vidste, han skulde komme, derhjemme. Dagen vidste de ialfald saa omtrent, om ikke netop timen; og de vilde nok titte ud efter ham. Ja, se der kom de nedover veien. Hans, hans yngre bror, som nu brugte Nymoen, med en gutunge og en liden jente i hælene paa sig. Det var vel vesle Aslaug det, som han hadde skrevet saa jevnt om i brevene sine. Og oppe paa tunet stod gamle mor.

Hun orked vel ikke gaa langt imøde, hun. Aa nei, hun var jo blit gammel siden sidst.

*

Sæmund Nymoen hadde været hjemme et par maaneder, og han hadde aabnet baade en velfyldt pung og en hjertens god vilje for at gjøre livet lyst og godt paa den lille fædrenegaard. Mange gode ting hadde han med sig i sine kufferter, og tidt og jevnt fór han til bygden eller til byen og kjøbte ind klær og god mad. En ny hest kjøbte han, større og stærkere end den race, som Veslegraaen i sin tid og dens mange efterfølgere var kommen af; dertil kjøbte han megen ny og letvindt redskab og betalte baade forfaldne renter og anden gjæld, som trykked.

Det var, som om han drev paa med for stor hast. Alt det nye vakte mere forundring end dyb og stille glæde; de nye klær var saa rent for gode til at slides ud heroppe i berget; og maden, han førte hjem i store partier, var for mægtig i sin overflod; den bød barna imod, de taalte ikke den stærke kost.

— Det har ikke slig hast, snille Sæmund pleied broren at si.

— Ikke det? svarte Sæmund tvilende; — jeg har slidt i fem og tyve aar for at kunne komme hjem paa denne maaden; og jeg er fuld af uro efter at faa bødet paa alt det, som jeg syntes, var armt og vrangt.

Og han gik fra morgen til kvæld omkring paa mark og i udhus for at se, om der var noget, som kunde bødes paa. Men hans gang var besværlig, og han maatte ofte hvile.

Han hadde kastet sin elsk paa barna; han kunde ofte færdes omkring med dem i timevis i skogen og paa fjeldet; han fortalte dem om sin barndom og spurgte dem ud om dagene, slig som de hadde været vant til at leve dem — og der var ikke stor forskjel.

En dag, da himlen var blaa og solen varm, men trær og græs vaadt og jorden fugtig efter nattens regn, saa det var svalt og let at gaa, tog han dem med sig øverst op i aasen, der man hadde vid udsigt indover fjeldvidderne.

— Ser dere langt derinde, den store hvide aasen, som solen skinner saa klart paa? Det er Skinna, som den kaldes. Kan dere se alle tjernene og vandene, som ligger langsefter den? Kan dere se den svarte aasen med sne øverst oppe, som ligger bagenfor Skinna igjen? Se klart, saa kan dere se en sætervold derborte;

solen blikker endda i glassene paa den netop nu. Javist, der til høire, ja. Det er Storvang-sæteren. Der er det fint, kan dere tro. Der er digre moltemyrer, saa fulde, at de er rent gule; og i tjernene bag sætervolden gaar ørreten saa svær og blank og graadig, at den bider paa bare kroken.

— Du var vel ofte der, da du var liten, farbror?

— Aldrig.

— Hvorfor ikke da?

— Har I været der?

— Nei, vi er for smaa; men du var jo stor.

— Jeg hadde aldrig tid.

— Men om søndagene da?

— Jeg hadde ikke støvler. — — Men jeg har lovet paa det for længe, længe siden, at iaar vil jeg did. Jeg skal kjøbe fin fiskeredskab nede i byen, og saa drar vi afsted. Dere skal være med. Maden og alt sligt kløver vi paa den nye hesten, og saa farer vi som rene storfolk, jo.

— Men kan du gaa saa langt, farbror?

— Jeg?

— Ja, du er jo syg?

— Er jeg?

— Ja, du hoster jo og kan ikke gaa langt ad gangen.

— — Det var nok slig, som barna sa: Sæmund hosted og orked ikke gaa langt. Han vilde nødig være ved det; han proberte i det længste at skjule det for sig selv; men svagheden tog kjendelig til. Det var vel klimatforandringen, som var skyld i det; det gav sig nok, naar han hadde været hjemme en stund.

I sommerens sidste dage følte han ogsaa, hvor han var blit kuldskjær. Morgenens friske dugg fik ham til at gyse; og kveldens lette kjølighed fór gjennem ham med isnende kulde. Før høsten kom, var han som oftest oppe kun nogen faa timer midt paa dagen — og snart var han jevnt sengeliggende.

— Nu ligger der sne i fjeldet, saa vi kan nok ikke komme paa Skinna og til Storvangen iaar heller, sa vesle Aslaug en dag, hun kom ned fra heien. — Nu har du forsømt dig, farbror.

— Ja, nu er jeg bange for, at jeg har forsømt mig ordentlig.

— — Det lakked mod jul, og Sæmund holdt fremdeles sengen.

— Se her, saa fine og myge hænder jeg faar, du Aslaug, sa han en dag; — nu kunde

jeg lære mig til at skrive pent, saa nytted jeg tiden og.

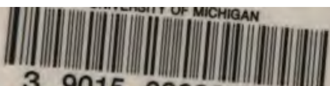
— Hvil dig du, Sæmund, sa brorkonen; — det kan du trænge.

— Ja, ja, bare det ikke varer for længe saa.

Tredie dag jul skjønte alle paa Nymoen, at Sæmund skulde dø. Han hadde staat op lille julaften og strævet med juletræ, lys og foræringer; for nu skulde der for en gangs skyld være jul paa Nymoen med. Og han hadde staat op paa selve julekveldsdagen og, ligesaa første juledag. Han var ligesom kvikkere de par dage; og han var saa glad, at øinene tindred. Men første juledagskveld var det slut med kræfterne; han segned om paa gulvet og maatte bæres i seng. Og bevidstheden vendte ikke tilbage før ud paa natten.

— — Mor skal læse for mig som i gamle dage, bad han den sidste kveld, han leved.

Og gamle mor fandt frem «Talsmanden» og læste for ham, det festligste, det helligste, hun kjendte, den bøn, der altid med størst andagt var læst i Nymoens lave, graa stue: — Er jeg, o Gud, et markens blomster, en sorgløs fugl under din himmels sol. Se, du gav mig stærke hænder — — — Se, mine

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 03002 4726

